BIJLAGEN. ¹

KORTE BESCHRIJVING DER NEDERLANDSCHE WEST-INDISCHE KOLONIEN.

De aan Nederland toebehoorende West-Indische eilanden, ook wel Nederlandsche Antilles genoemd, zijn, wat hunne ligging betreft, in twee groepen verdeeld, die omtrent 120 geogr. mijlen in noord-oost en zuid-westelijke rigting van elkander verwijderd, door de Caribische zee gescheiden zijn en die om de hier steeds met meer of minder kracht doorwaaijende noord-oost passaat, als de Nederlandsche boven- en benedenwinds gelegen Antilles te onderscheiden zijn.

De voornaamste, benedenwinds gelegen groep, op korten afstand van de noordelijke kust van Zuid-Amerika en geheel buiten den loop der orkanen gelegen, bestaat uit Curaçao, Bon-Ayere, Aruba en de Aves-eilanden. De noord-oostelijke of bovenwinds gelegen groep, op korten afstand van en tusschen de Engelsche eilanden Anguilla en St. Christoffel gelegen, bestaat uit St. Martin (het zuidelijk gedeelte), St. Eustatius en Saba. Deze eilanden, hoezeer ook te windwaard van de overige Nederlandsche Antilles, worden gewoonlijk onder de benedenwindsche Karibische gerangschikt en hebben allen van tijd tot tijd veel van orkanen te lijden. Die beide groepen, hoe ver ook van elkander verwijderd en hoe gebrekkig ook tot heden de middelen van onderlinge gemeenschap waren, staan onder één hoofdbestuur, dat te Curaçao gevestigd is.

Het eiland Curaçao, hoofdzetel van het gouvernement, staat (door de wet van 31 Mei 1865) onder een gouverneur met een door den Koning benoemden Raad van Bestuur en Kolonieren

¹ De heer van der Gon Netscher, aan wien door het bestuur beide voorgaande stukken werden toegezonden om het te adviseeren omtrent de wenschelijkheid der opneming in de «Bijdragen», heeft bij zijn gunstig advies een korte plaatsbeschrijving en statistiek met schetskaart van de Antilles gevoegd ter verduidelijking en aanvulling der opstellen van den heer van Dissel. De redactie laat een en ander thans in den vorm van Bijlagen volgen.

Raad, die zamengesteld is met den Gouverneur als voorzitter uit den Raad van bestuur en acht leden, die in de eerste plaats geheel vrij, later uit een door den Raad gedane aanbeveling van twee personen voor iedere opvallende plaats, door den Koning benoemd worden. Reeds in 1634 werd het door de Hollanders in bezit genomen. Het is tusschen de $68^{\circ} 40'$ en $69^{\circ} 20'$ W. L. en tusschen 12° en $12^{\circ} 30'$ N. B. gelegen. Van de noord tot de zuidpunt nog geen 9 geogr. mijlen lang bij gemiddeld $\frac{7}{8}$ mijl breed, heeft het een oppervlakte van 7.62 vierkante geogr. mijlen. De bevolking, die in 1866 als 20,285 is opgegeven, bedraagt 2662 zielen per vierk. mijl; van deze bevolking woont omtrent de helft in de Willemstad en het stadsdistrict (de hoofdplaats van het eiland) gelegen aan de St. Annabaai, een der schoonste en veiligste havens van de wereld. De kortste afstand van dit eiland tot de vaste kust is regt zuid en regt west omtrent 10 geogr. mijlen.

Hoewel het eiland zeer bergachtig is en de Christoffelsberg zich tot 1200 voet boven de zee verheft, heeft het geen rivieren of kreeken. Het soms snel afstroomende regenwater wordt door zoogenaande rooijen of kleine beekbeddingen naar zee afgeleid, voorzoover het niet op de plantages door dijken of dammen wordt opgehouden. Niet zelden echter is men er gedurende langen tijd zonder regen en dan heerscht er een alles verdorrende droogte en moet het voedsel voor de bewoners grootendeels ingevoerd worden. Het eiland heeft vele ruime baaijen en inhammen, die allen zeer vischrijk zijn.

De bodem bestaat voor het grootste gedeelte uit groensteenformatie van schilferachtigen en eenigzints verweerden aard, zeer schraal met aarde bedekt, en vertoont zich golvend met kale ronde heuvels en hier en daar zeer steile hoogten. Op verschillende punten des eilands is die groensteenformatie met dikke lagen van kalksteen bedekt, conglomeraat bevattende met zeeschelpen en horens, welke lagen hier en daar bergen vormen, zooals de Drie Broeders, de Ronde Klip, de Tafelberg (800 voet hoog) en anderen van mindere verhevenheid. Het is uit die kalksteen-lagen duidelijk dat Curaçao, evenals Bonaire en Aruba, van onder de zee is verrezen.

De kalksteenformatie is in den regel hard en ruw van oppervlakte, schraal bedekt met eenig verfhout, heesters en toorts cactusplanten, die hare wortelen in de holligheden tusschen de klipsteen hebben geschoten en in nood tot voedsel voor het vee dienen.

De groensteenformatie is, zooals gezegd, op de hoogte en afhellingen slechts met eenige duinen aarde bedekt; in de valleijen, en daar waar dammen den afspoelenden grond tegenhouden, is de aardlaag echter wel eens ter dikte van een Ned. el. Maar die schilferachtige groensteen met pikhouweelen of door ploegen vergruisd, verweert allengs tot aarde en wordt dan een vruchtbare kleisoort.

De meeste voor den landbouw geschikte streken des eilands zijn bijzonder eigendom. De overige oppervlakte wordt door de zoogenaamde savanna's of natuurlijke weidegronden ingenomen; deze zijn voor het grootste gedeelte uiterst schraal en onvruchtbaar. Vergunning tot het weiden van vee op de gouvèrnements-savanna's zijn van ouds verleend, zooals uit de daaromtrent vastgestelde bepalingen van 1764 blijkt. De toen aan die vergunningen gestelde grenzen werden echter later bij inkruipen overschreden.

Nog in 1853 vond men op het eiland 260 plantages en tuinen, waarvan de grenzen niet naauwkeurig zijn aangegeven, omdat ze nu eens over steile en ongenaakbare rotsen, dan weder door diepe valleijen loopen. Men heeft de gewoonte den omtrek der landerijen op eene ruwe wijze met het kompas te bepalen; echter zijn de scheidingen op vele punten aangewezen door heggen van cactus en aloë en door muren van losse steenen.

Op deze plantages woonden de vroeger welgestelde eigenaars omringd van de hutten hunner slaven, thans zijn daarvan vele verlaten of worden door de nu geheel vrije bevolking voor eigen rekening bebouwd.

Eigenlijke dorpen zijn er niet, dus ook geen gemeentebesturen maar wel districtsbesturen, die echter hoogst eenvoudig zijn en uit een districtsmeester en eenige veldwachters bestaan. Op de punten waar de grond niet al te onvruchtbaar is tot het kweken van voedsel of waar gelegenheid bestaat tot het weiden van eenig vee, treft men kleine vereenigingen aan van hoogstens twintig hutten door vroeger reeds vrije negers bewoond. Andere negers en kleurlingen, waaronder thans ook de in 1863 geëmancipeerden, wonen op kleine stukjes grond, die zij van de landeigenaren in gebruik hebben, gemeenlijk onder verplichting om, als erkenning voor die gunst, een zeker aantal, gewoonlijk twaalf dagen in het jaar, voor hen te arbeiden zonder betaling.

De voortbrengselen van den landbouw waren in den slaventijd en zijn nog: de zoogenaamde kleine maïs, eigenlijk de groote

Indische gierst (*holcus sorghum*), een graansoort onder een verschroeijende zon en op schrale bodems te huis behoorende, de aardamandel (*arachis hypogea*) op Curaçao pinda genaamd en verschillende boon- en vruchtsoorten.

De groote Indische gierst dient uitsluitend tot voeding der arbeidende klasse; zelden heeft daarvan uitvoer plaats; de oogst is zelfs meestal niet voldoende aan de behoefte.

Van de pinda's wordt bij goeden oogst een gedeelte naar Noord-Amerika en St. Thomas uitgevoerd; al de overige voortbrengselen van den grond dienen uitsluitend tot plaatselijk gebruik.

De veeteelt is een voornaam middel van bestaan en geeft, behalve vleesch en zuivel voor binnenlandsche behoefte, ook huiden en wol voor den uitvoer.

Uit officieele brónnen blijkt dat de particuliere veestapel in 1853 bedroeg: 1279 paarden, 2625 ezels, 3086 runderen, 31,813 schapen, 19,097 geiten en 172 varkens; (de opgave van den veestapel in later jaren volgt hierachter).

Nu en dan heeft er uitvoer van levend vee plaats.

De aloëplant tiert weelderig op Curaçao, doch de hars, die daarvan in groote hoeveelheden zou verkregen kunnen worden, heeft slechts een beperkt debiet als geneësmiddel.

Men vindt langs de kust en in de binnenwateren eenige zoutpannen toebehoorende aan particulieren. Het belang van dezen tak van nijverheid laat zich beseffen door het cijfer van den uitvoer, dat in 1853 bedroeg 59,600 vaten van $\frac{1}{8}$ Ned. ton of 125 kubiek palm. Die pannen zijn bovendien voor verbetering en uitbreiding vatbaar.

Vóór de emancipatie was de vernouwing van de vrije bevolking tot de slaven als 2 tot 1. Den 1sten Januarij 1854 bedroeg het aantal slaven op Curaçao 7189, waarvan slechts 69 aan het gouvernement behoorden. Niettegenstaande er van 1 Januarij 1844 tot 1 Januarij 1854 876 manumissien plaats vonden, was het aantal slaven in die jaren voortdurend toegenomen, omdat de geboorte talrijker was dan de sterfte.

De in 1853 door den Koning tot onderzoek der West-Indische zaken benoemde staatscommissie nam met den gouverneur als hare overtuiging aan, dat, daar over het algemeen de voeding der slaven evenals die der zeer arme vrije negers en kleurlingen, vooral bij tijden van groote droogten en misgewasen veel te wenschen overlaat, de vermeerdering dier bevolking niettegenstaande dat, toe te schrijven is aan de gunstige evenredigheid

tusschen de geslachten, aan de gezondheid van het luchtgestel, aan den aard van den veldarbeid, die in het algemeen niet overmatig is en waarvan het meest vermoeijende gedeelte niet aan de vrouwen ten deel valt en eindelijk aan het algemeen voedingstelsel.

De vrije bevolking (met inbegrip van het garnizoen) bestond op 1 Januarij 1854 uit 11,413 zielen. Het aantal negers en kleurlingen, die toen reeds de vrijheid verkregen hadden, bedroeg omtrent 8000 en dat der vrije ingezetenen van het blanke ras 2500, hetgeen dus met de 7189 slaven een totaal van omtrent 17,700 zielen bedroeg buiten het garnizoen.

De hierachter medegedeelde cijfers over 1863--1866 bewijzen dat dit totaal van 1849 tot 1866 zoo vóór als na de emancipatie steeds is toegenomen, hoezeer daaruit de vermeerdering en de verhouding der verschillende rassen ieder in het bijzonder niet is op te maken.

Thans meer dan ooit hebben er, wanneer de oogst mislukt, tijdelijk emigratiën naar Venezuela plaats; de arbeiders echter die na de emancipatie het eiland verlieten om beter beloonden arbeid te zoeken, keerden meest allen terug.

Zuid-oost van de zuidelijke punt van Curaçao ligt op omtrent één geogr. mijl afstand het lage zeer kleine eilandje Klein-Curaçao, een onbewoonde koraal- en zandbank, waarop een vuurtoren, 12° 2' N. B. bij 68° 38' W. L.

Verder oostwaarts van Curaçao is Bonaire gelegen, tusschen 68° 35' en 68° 20' W. L. en tusschen 12° 4' en 12° 26' N. B. Zeer ongelijkvormig van gedaante, van noord- tot zuidpunt vijf geogr. mijlen lang bij een half tot anderhalf mijl breed, bedraagt de oppervlakte 4.50 vierk. geogr. mijlen, zoodat de bevolking, die in 1866 een cijfer van 3722 aanwees, 827 zielen per vierk. mijl bedroeg.

De kortste afstand van Bonaire tot de kust van Venezuela is in zuid-westelijke rigting 12½ geogr. mijl. De kortste afstand van Curaçao regt oost en west is 7 mijlen, van haven tot haven is die 10 geogr. mijlen.

Het eiland is voor het grootste gedeelte heuvelachtig en staat niet veel boven Curaçao in geschiktheid voor den landbouw, want hoewel het nog niet geheel van bosch- en houtgewas ontbloot is, zoo lijdt het veelal evenals dat eiland door gebrek aan regen,

De zoogenaamde hoofdplaats Kralendijk ligt aan de zuidwestzijde van het eiland, dat vroeger geheel als een gouvernementsplantage beschouwd werd, dat is als eene bezitting waarover het gouvernement hetzelfde regt uitoefende als aan elk ingezetene over zijn bijzonder eigendom toekomt. Onder het Engelsche tusschenbestuur (1807—1816) werd dan ook het geheele eiland met de daarop wonende gouvernementsslaven aan een particulier in gebruik afgestaan, voor een vasten jaarlijkschen huurprijs en onder de verplichting om de slaven te onderhouden.

Ook vond men op Bonaire bijna geen andere dan gouvernementsslaven, die volgens de voorschriften, reeds vele jaren vóór de emancipatie in hun belang vastgesteld, zich voor bepaalde sommen aan het gouvernement te voldoen, konden vrijkopen.

Als bewijs voor de goede behandeling dier slaven en bovenal voor de gezondheid van het eiland, verdient de snelle vermeerdering dier bevolking bijzondere vermelding. Hun getal bedroeg 1 Jan. 1817 slechts 290, in 1836 was dit tot 524, in 1853 tot 656 en in 1863, kort voor de emancipatie, was het tot over de 700 geklommen. En toch werden voornamelijk door den arbeid van die slaven de zoutpannen, de steenkalkbranderij en het grootste gedeelte van de domeingronden door een genomen met voordeel voor de schatkist bewerkt, of voor de vee-teelt benut, daar de arbeid van de vroeger reeds vrije negers en kleurlingen, welke in plaats van belasting gedurende eenige dagen van het jaar voor het Gouvernement tegen betaling verrigt werd, daaraan weinig toebragt en slechts enkele kleine stukken grond aan bijzondere personen uitgegeven waren. De emancipatie heeft echter aan dien toestand een eind gemaakt en de zeer vermeerderde uitgaven bij jaarlijks verminderende producten deden tot den verkoop dier gronden overgaan, die 20 Sept. 1868 op Curaçao publiek plaats vond, zoodat gezamenlijk 10,160 bunders tegen prijzen van f4 tot f11 de bunder in vier kavelingen aan particulieren overgingen. Het eilandje Klein-Bonaire dat ten westen de baai en reede van het eiland sluit en 600 bunders oppervlakte heeft, werd afzonderlijk voor f8000 verkocht. De gezamenlijke opbrengst van den verkoop bedroeg f81,950. Ook de zoutpannen werden opgeveild, doch er werd geen voldoende bod gedaan; nog eenige kleine stukken domeingrond bleven onverkocht.

De vóór de emancipatie reeds vrij talrijke vrije gekleurde bevolking van dit eiland legde zich steeds en ook nu nog toe, gedeel-

telijk op veeteelt en kleinen land- of tuinbouw, gedeeltelijk op scheepvaart en visscherij. Het aantal ingezetenen van het blanke ras is hier zeer gering, naar gis nog niet één ten honderd van de geheele bevolking. Het is echter te voorzien dat dit getal zal toenemen ten gevolge van den aankoop der domein-gronden door particulieren.

De belangrijkste artikelen van uitvoer zijn zout en steenkalk, beide van uitmuntende hoedanigheid.

De opbrengst van de gouvèrnementszoutpannen op Bonaire werd onder gunstige omstandigheden op 150,000 vaten 'sjaars geschat.

Oost ten zuiden op 10 en 12 geogr. mijlen afstand van den zuidelijken hoek van Bonaire, liggen de aan Nederland behoorrende Aves-eilanden, omtrent 3 mijl oost en west van elkander en te zamen omtrent een halve vierk. mijl in oppervlakte, kaal en rotsig van koraal- en zandbanken omringd en slechts nu en dan door eenige visschers bewoond.

Aruba, is west van Curaçao tusschen de $69^{\circ}58'$ en $70^{\circ}10'$ lengte W. Gr. en tusschen $12^{\circ}30'$ en $12^{\circ}44'$ Noorder breedte gelegen, van de Noord-West tot Zuid-Oost punt omtrent $3\frac{1}{2}$ geogr. mijl lang, bij gemiddeld $\frac{3}{4}$ mijl breed en heeft een oppervlakte van 3,63 vierk. geogr. mijlen, hetgeen in 1866 met een bevolking van 3590 zielen, 989 per vierk. mijl geeft.

De kortste afstand van dit eiland tot de vaste kust, of liever van den noordelijksten uithoek van het schiereiland Paraguaná (Venezuela) is slechts 4 geogr. mijlen.

Het is evenals Curaçao en Bonaire door langdurige droogte en onvruchtbaarheid bekend. De formatie van den bodem is voornamelijk syeniet met veel kwarts doorsneden. De groensteen- en serpentijn-steen-lagen bevatten goud houdende kwartsgangen; ook boven die soorten van grond komen lagen van kalksteen-conglomeraat voor, die evenals ten opzichte van Curaçao is gezegd, aan oprijzing van het eiland uit de zee doen denken.

De Oranjestad aan de Paardenbaai gelegen, bestaat uit ongeveer 200 huizen, ook hier zijn geen rivieren; men treft er drooge geulen aan, door welke het water zich, bij zware regens in zee ontlast.

Evenals op Curaçao en Bonaire zijn er de hoogten met wilde cactussoorten en struikgewas begroeid, die, hoewel door

den aanhoudenden schralen oostenwind en door gebrek aan vocht in onderdrukten staat verkeerende, echter het kleine vee zeer te stade komen.

Eigenlijke plantages zijn hier niet. Een gedeelte van de westelijke helft des eilands is over het algemeen vlak, doch hier en daar bedekt met blokken syeniet, veel overeenkomst hebbende met de Hunnebedden in Drenthe. Daar hebben de ingezetenen kleine hoeven, waarvan de grond echter schraal is, het overige gedeelte van het eiland dient tot weide.

Men teelt op Aruba evenals op Curaçao en Bonaire de soort van groote gierst (*holcus sorghum*) de zeven-weeksche genoemd, ofschoon tusschen planting en oogst gewoonlijk wel drie maanden verloopen; die welke in Curaçao meest algemeen is, wordt hier echter niet verbouwd, omdat men weinig waarde hecht aan het stroo, dat het in groote hoeveelheid oplevert en aldaar nuttig gebruikt wordt.

Men wint hier veel boonen, waarvan in vruchtbare jaren uitvoer naar Curaçao plaats heeft. Ook hier behoort de aardamandel (*pinda arachio hypogea*) onder de producten, maar ook hier voorzien al deze voortbrengselen te zamen, zelfs in goede jaren, niet geheel in de voeding der bevolking en wordt daaraan dikwijls te gemoet gekomen door invoeren van maïs uit Coro en Maracaibo.

De kusten en inhammen van het eiland zijn rijk aan visch, schildpadden, kreeften en garnalen.

De veestapel is belangrijk, zooals uit de hierachter volgende opgave blijkt, ook hier zijn evenals op de beide genoemde eilanden een gedeelte van de schapen van veredeld Merino ras.

Uit de opgaven der vroegere slavenregisters, zoowel als uit het steeds op natuurlijke wijze vermeerderen van de geheele bevolking blijkt dat ook dit eiland zeer gezond van lucht en bodem is. Echter ook hier is het aantal ingezetenen van het blanke ras zeer gering, naar gis $1\frac{1}{2}$ ten honderd van de geheele bevolking.

In het jaar 1824 verlevendigde het toevallig vinden van eenige klompjes goud de herinnering aan vroeger ontdekte sporen van dat metaal. Een nader onderzoek deed tot het doen van opgravingen voor rekening van het gouvernement besluiten en eene hoeveelheid van 142 oude ponden gedegen goud werd in 1825 met betrekkelijk geringe onkosten verkregen. Toen in 1827 de opgravingen niet meer aan de verwachtingen voldeden, werd de

mineralogische gesteldheid van Aruba wetenschappelijk onderzocht met het gevolg dat de regering zich verder van eigen ondernemingen onthield en dat in 1832 bij publicatie het goudzoeken voor een ieder werd opengesteld, behoudens inachtneming van de daarbij vastgestelde voorschriften en tegen betaling van één gulden per hoofd, voor elke maandelijks te vernieuwen schriftelijke vergunning. Het aantal aanvragen om vergunning was echter steeds zeer beperkt. Daar de aldus beproefde gouddelving geen genoegzame voordeelen opleverde, werd de vrije gouddelving in 1854 vervangen door het verleen van het regt "tot ontginning van delfstoffen op dit eiland aan één persoon met uitsluiting van anderen," (bij Kon. besluit van 23 Jan. 1854) en waarbij het rijk $2\frac{1}{8}$ ten honderd-gewaarborgd was van de opbrengst der verkregen delfstoffen.

Deze ontginning eindigde echter in teleurstelling, de waarde van den arbeid overtrof de waarde van het gevonden goud en hoewel men zich een tijd lang vleide dat de door dezen arbeid ontdekte kopererts in genoegzame hoeveelheid zou te verkrijgen zijn, om het voortbestaan van de onderneming mogelijk te maken, moest men die geheel opgeven. Sedert vele jaren is daaraan niet meer gedaan en de concessie dientengevolge in 1866 ingetrokken.

De met veel moeite en onkosten in 1837 op Curaçao 'aangevangen en later ook op Bonaire en Aruba beproefde nopal-kultuur en cochenilleteelt, leverde niettegenstaande alle daaraan besteede zorgen en den weinig kostende daarbij gebezigten arbeid der gouvernementsslaven, reeds in 1853 een totaal verlies van om-trent f 81,000 op. Men zag zich dus genoodzaakt die op Curaçao en Aruba geheel aan particulieren over te laten, in de hoop dat door het zuiniger en meer zorgzaam beheer van dadelijk belangheb-benden de door het gouvernement met veel opoffering en moeite in het leven geroepen industrie zou behouden blijven. Op Bonaire alleen werden tot nog kort geleden de gouvernements nopalplantages in orde gehouden. Hoewel de Curaçaosche eilanden een groote hoeveelheid aloëhars kunnen opleveren, daar de plant als in het wilde groeit, heeft het met de cochenille noch onder de beschermende hand van het gouvernement, noch onder de zorgende hand van het eigenbelang mogen gelukken die voordeelig en dus voortdurend te doen zijn, en wat de hars betreft, die slechts in betrekkelijk kleine hoeveelheden kan worden verkocht, als geldwaardig product is die van geringe

beteekenis, waardoor het een en het ander nu zoo goed als geheel verlaten is.

Op Curaçao, Bonaire en Aruba behooren de kleurlingen en negers tot de roomsch-katholieke kerk, spreken een misvormd en gebrekkig Spaansch en verstaan in het algemeen het Nederduitsch, de taal der blanken, niet.

St. Martin, het noordelijkste van de noord-oostelijke groep der Nederlandsche West-Indische eilanden op slechts $1\frac{1}{2}$ geogr. mijl afstand zuid van Anguila geheel in de noord-oost passaat gelegen en over het algemeen zeer gezond van klimaat en bodem, behoort wat het noordelijke en grootste gedeelte betreft, aan Frankrijk. Het zuidelijk gedeelte met het dorp Philipsburg en zoutpannen op $18^{\circ} 1' N.$ B. en $63^{\circ} 5' W.$ L., gelegen aan de groote baai, die door de fortten Amsterdam en Louis gedeekt worden, heeft een oppervlakte van 0,70 vierk. geogr. mijl, hetgeen voor 1866 met een bevolking van 2844 meer dan 4000 inwoners op de vierkante mijl geeft.

Tusschen de vele rotsachtige bergen worden vruchtbare valleijen aangetroffen, ook sommige hellingen zijn met teelaarde bedekt, waar de wegspoeling van den humus door rotswanden of op kunstmatige wijze wordt verhinderd.

Rivieren bezit het eiland niet, maar wel een aantal bronnen, waarvan de laag gelegene brak, de hooger liggende zoetwater bevatten. De behoefte aan goed drinkwater heeft tot het aanleggen van vele regenbakken genoopt.

Baaijen en ankerplaatsen zijn, zoowel in het Nederlandsche als in het Fransche gedeelte, menigvuldig en ongemeen vischrijk. In verscheidene van die inhammen worden zoutpannen gevonden. Die achter Philipsburg gelegen en bekend onder den naam van de *groote pan*, beslaat een oppervlakte van ruim 300 bunders, en is, met uitzondering van een gedeelte, aan bijzondere vereenigingen afgestaan, ten dienste van het algemeen. De Fransche ingezetenen van Marigot worden zelfs tot de zoutgaring toegelaten, naar aanleiding van een overeenkomst van 23 Maart 1648. Welligt is dit dezelfde overeenkomst, waarvan een bekend schrijver zegt, dat zij gesloten werd in 1684 (derhalve 36 jaren later) op den berg *Concordia*, die de verdeeling van het eiland tusschen de Franschen en Nederlanders ten doel had.

De opbrengst der zoutpannen van St. Martin is echter zeer wisselvallig, zooals overal waar de verdamping van het zeewater

en de kristallisatie der zoutdeelen aan de zonnehitte worden overgelaten. Bij gestadig droog weder gedurende een onafgebroken reeks van maanden is de zoutzetting overvloedig en heerschen welvaart en vertier; wordt de zoutzetting daarentegen door regens verijld, dan treden kwijning en stilstand in de plaats, want *de groote zoutpan* is, zooals gezegd werd, algemeen eigendom, waarvan het productief vermogen een beslissenden invloed uitoefent op de welvaart van alle ingezetenen.

Zoo leverde bijv. in 1849 de groote pan 213,000, de geconcessioneerde pannen ruim 34,000 vaten op. In 1850 werden uit de groote pan 337,000, uit de overigen 10,000 vaten zout gewonnen.

Ten gevolge der verwoestingen in 1850 door een orkaan aangerigt en waardoor het regenwater uit de vallei *Cal-de-Sac* zich in de groote zoutpan uitstortte, werd daaruit gedurende verscheidene jaren geen zout verkregen, hoewel reeds in 1853 op kosten van het gouvernement en later door eene maatschappij het noodige ter wering van het zoetwater door bedijking en afleiding werd gedaan. In 1858 echter werden weder 80,000 vaten verkregen en die hoeveelheid is blijkens de hierachter gegeven cijfers van de productie der laatste jaren weder toegenomen.

De grond van St. Martin is voor een goed gedeelte geschikt voor de suikerkultuur. Vroeger leverde de hier en daar verspreide kleine plantages gemiddeld jaarlijks 600,000 pond suiker en 5,500 gallons rum op. In 1847 werden nog uitgevoerd 515,453 pond suiker en 7,803 gallons rum. De emancipatie der slaven in het Fransche gedeelte van dit eiland, die in 1848 voorviel, maakte het echter van dat tijdstip af zeer moeilijk de negers geregeld en dus met voordeel aan het werk te houden, zoodat die productie al spoedig sterk verminderde en reeds voor de emancipatie der slaven in de Nederlandsche Koloniën (1863) bijna geheel verlopen was. Ook is ten gevolge van een en ander de algemeene welvaart zeer verminderd en schijnt daarvan thans geen herstel mogelijk.

Uit de algemeene opgaven der bevolking gedurende de laatste 30 jaren blijkt echter zoowel als uit de vroegere slaven-registers, dat niettegenstaande de vele tegenspoeden op industrieel terrein en de algemeene verarming ten gevolge daarvan, het zielental er steeds op natuurlijke wijze toenam. Zoo bedroeg bijv. in 1848 het aantal slaven 1660 en in 1858 was dit niettegenstaande vele manumissien tot 1746 geklommen. Dat het totaal

der bevolking van 3095 kort vóór de emancipatie, tot 2746 kort daarna daalde, is te wijten aan het wegloopen en later aan het verhuizen der gewezen slaven naar het Fransche gedeelte van het eiland of naar de zoo nabij gelegen Britsche eilanden Anguilla en St. Kitts. In 1866 was het cijfer der bevolking weder tot 2844 toegenomen.

St. Eustatius zuid-zuidoost 8 geogr. mijlen van St. Martin met het dorp en fort Oranje op $17^{\circ} 30'$ N. B. en $63^{\circ} 1'$ W. L. aan de zuid-westzijde van het eiland gelegen met een volkomen tegen de oostelijke winden beschermde ankerplaats, is het zuidelijkste van de noordelijke groep der Nederlandsche Antilles.

Het heeft een oppervlakte van 0,52 vierk. geogr. mijlen, strekkende van noord tot zuid 3000, van oost tot west 5000 Ned. ellen; de bevolking bedroeg in 1866, 1962 zielen of 3775 op de vierkante mijl.

Het is geheel van vulkanische vorming. Op grooten afstand vertoont het zich als een enkele berg in de gedaante van een aan den top eenigzins schuin afgeknotten kegel, die in het midden van het zuidoostelijk gedeelte des eilands nagenoeg 2000 voeten hoog het grootste deel van den bodem beslaat, en van zijn wijden en diepen krater tot op de helft zijner hoogte vrij regelmatig steil afloopende, zich naar alle rigtingen vlakker uitbreidt aan drie zijden in regtstaande door de zee bespoelde klippen eindigende en alleen in noordwestelijke rigting voortloopende, tot de zachthellende grond door de heuvels wordt ontmoet waaruit het lagere noordelijke gedeelte des eilands is zamen gesteld.

Er zijn in de kleine valleijen vruchtbare gronden, voor een gedeelte bebouwd met suikerriet, en verder met yams (*dioscorea*) batatten en andere voedingsmiddelen of zoogenaamde grondprovisie. De bergen leveren een vrij goede cement of tras op, waarvan men ook gebruik gemaakt heeft bij het metselen der fortificatien op Curaçao.

De vrije bevolking bestond in 1853 uit 785, de slavenbevolking uit 1071 zielen. Het zoowel vóór als ná de emancipatie steeds toegenomen cijfer der bevolking bewijst dat lucht en bodem dank de onbelemmerd doorwaaijende noordoost passaat en hooge ligging er over het algemeen gezond zijn. De vele manumissien waardoor gedurende de laatste jaren van slavernij, de verhouding van het aantal slaven tot dat der vrijen zeer

verminderde, waren gedeeltelijk aan den verarmden toestand der eigenaars toe te schrijven.

Transito- en stapelhandel heeft het eiland sedert lang niet meer. Van de honderde reusachtige pakhuizen, uit welke, zelfs tot in 1795 geheel West-Indie van allerlei benoodigdheden, uit Nederland aangebragt, voorzien werd, zijn slechts de bouwvallen over; zij werden, evenals de meeste publieke gebouwen, door oorlogsgeweld, orkanen en aardbevingen verwoest. De handel, die gedurende het voor Nederland zoo noodlottige tijdperk van 1795 tot 1816, bijna onafgebroken met Europa gesloten was, heeft zich andere wegen en stapelplaatsen gekozen.

De landbouw is er zeer verminderd, immers het hoofdproduct suiker dat gemiddeld over de 5 jaren die met 1844 eindigden nog als 500,000 pond werd opgegeven, nam de tien daarop volgende jaren tot 380,000 pond af, en blijkens de hierachter volgende statistiek tot 1866 werden na de emancipatie slechts weinige duizende ponden suiker en een onbeduidende hoeveelheid katoen en aardvruchten voortgebragt.

Van de orkanen, die meest allen in Julij, Augustus, September en October woeden, had dit eiland soms veel te lijden en daaraan wordt dan ook grootendeels toegeschreven het mislukken der in 1852 en later genomen proeven met de nopal-kultuur en cochenille-teelt, daar de planten door den storm omvergeworpen en het meerendeel der insecten door de slagregens weggespoeld werden. Ook de veestapel verminderde zeer; zij bestond

	Paarden.	Ezels.	Muilezels.	Runderen.	Schapen.
in 1853 uit:	74	120	108	370	427
en in 1866 uit:	70	86	6	160	810

Saba, zuid-zuid-west 6 geogr. mijlen van St. Martin en slechts 4 geogr. mijlen in noordwestelijke rigting van St. Eustatius, op 17° 38' N. Br. en 63° 15' W. L. gelegen, is het kleinste der Nederlandsche West-Indische eilanden en eigenlijk niet anders dan een uit zee oprijzende berg van 0,30 vierk. geogr. mijlen oppervlakte en die slechts langs een enkel steil voetpad kan beklommen worden.

Het had den 1 Januarij 1854 een bevolking van 1,709 zielen, waaronder 1060 vrijen, grootendeels blanke créolen, en 649 slaven, die evenals de vrije bevolking gestadig toenamen, niettegenstaande menigvuldige manumissien. Men schreef

dit toe niet alleen aan de menschlievende behandeling, maar ook aan de gezonde lucht en hooge ligging van het eiland.

De bevolking is voor 1866 opgegeven 1794 te bedragen of 5980 zielen op de vierkante mijl.

Hoewel zich hier, evenals op de overige aan Curaçao onderhoorige eilanden, een gouvernements gezaghebber bevindt en de algemeene verordeningen, voor Curaçao en onderhoorigheden uitgevaardigd, regtens ook op Saba toepasselijk zijn, heeft die toepassing in werkelijkheid geen plaats. De ingezetenen zijn, sedert overoude tijden, in het genot van een autonomie, geheel passende voor de bijzondere omstandigheden, waarin zij zich bevinden. Zij brengen geene belastingen op, kosten niets aan Nederland, en leven, als leden van een en hetzelfde gezin, afgescheiden van de overige wereld, in een toestand van zeldzame rust, tevredenheid en eenvoudigheid.

De voortbrengselen van den landbouw strekken hoofdzakelijk tot binnenlandsch gebruik. De mannen vervaardigen uitmuntende zeil- en roeibooten, niet alleen voor de vischvangst, die zij met goede uitkomst beoefenen, maar ook om daarmede de naburige eilanden tot het drijven van hun kleinen ruilhandel te bezoeken.

De vrouwen spinnen het op Saba geteelde zeer uitmuntende katoen en breijen daarvan handschoenen en sokken, die op de omliggende eilanden zeer gezocht zijn.

Saba is evenmin als St. Eustatius aan die langdurige droogte onderhevig, welke op Curaçao, Bonaire en Aruba een zoo schadelijken invloed op den landbouw uitoefent. Daarentegen rigten de orkanen er soms groote verwoestingen aan.

STATISTIEK DER NEDERLANDSCHE ANTILLES,
tot en met 1862, het jaar vóór de opheffing der
slavernij.

De gezamenlijke bevolking der eilanden Curaçao, Bonaire, Aruba, St. Eustatius, Saba en St. Martin, bedroeg op 31 December:

JAREN.	VRIJEN.			NIET-VRIJEN.			Gouvernements- slaven in het totaal begrepen.	Totaal der bevolking
	Mannen.	Vrouwen.	Totaal.	Mannen.	Vrouwen.	Totaal.		
1849	—	—	17,408	—	—	10,450	710	27,858
1850	—	—	18,169	—	—	10,328	725	28,497
1851	—	—	18,407	—	—	10,219	728	28,626
1852	—	—	18,444	—	—	10,124	733	28,568
1853	—	—	18,763	—	—	10,091	732	28,854
1854	8,691	10,661	19,352	4,885	5,499	10,384	750	29,736
1855	8,768	10,939	19,707	4,934	5,587	10,521	778	30,228
1856	9,505	12,343	21,848	5,629	6,174	12,803	757	34,651
1857	9,247	11,749	20,996	5,276	5,909	11,185	760	32,181
1858	9,371	11,730	21,101	5,023	5,733	10,756	676	31,857
1859	9,519	11,860	21,379	4,996	5,787	10,783	746	32,162
1860	9,759	11,842	21,601	4,755	5,479	10,234	756	31,835
1861	10,123	12,311	22,434	4,845	5,602	10,447	712	32,881
1862	10,195	12,108	22,303	4,878	5,575	10,453	677	32,756

Het garnizoen is begrepen onder de vrije bevolking.

Naar de gezindten was de bevolking in 1861 onderscheiden als volgt:

Op:	Nederlandsch Metho- Hervormden.	Methodisten.	Rpomsch- Katholieken.	Israë- lieten.	Niet opgegeven.	Totaal.
Curaçao	2,055	„	16,241	831	„	19,127
Bonaire	164	„	3,036	3	„	3,203
Aruba	369	„	2,878	11	„	3,258
St. Eustatius . .	1,375	300	300	2	„	1,977
Saba	1,411	„	456	„	„	1,867
St. Martin . . .	2,530	538	208	„	48	3,324
Totaal . . .	7,904	838	23,119	847	48	32,756

Militair beheer. Het garnizoen bestond uit:

OP CURACAO:		OP ST. EUSTATIUS:	
Officieren.	Onderofficieren en manschappen.	Officieren.	Onderofficieren en manschappen.
1862 . . . 19	344	1	31

De schutterij telde in 1862 op:

	Officieren.	Onderofficieren en manschappen.
Curaçao	28	1,392
Bonaire	3	278
Aruba	4	409
St. Eustatius . . .	4	42
St. Martin	5	90

In het hospitaal werden verpleegd in 1862:

340 militairen, 577 schepelingen, 16 marechaussées, 26 landsslaven en 6 particulieren.

Waarvan er 13 overleden.

Het vaste eskader van Zr. Ms. zeemagt in de kolonie Curaçao en onderhoorigheden bestond uit 1 stoomschip en 2 schoeners; 3 groote stoomschepen waren aldaar gedurende eenige maanden van 1862 tijdelijk aanwezig.

Regtswezen. Politie. Gevangenissen.

Bij de regtbanken werden in 1862 behandeld:

	Civiele zaken.	Commerciële zaken.	Strafzaken.
Te Curaçao . . .	11	6	8
„ St. Eustatius. .	5	—	2
„ St. Martin . . .	2	—	4

De brigade marechaussée was in 1862 sterk 10 onderofficieren en 37 marechaussées, waarvan een gedeelte op de eilanden gedetacheerd.

Het garantie-kapitaal der wees-, onbeheerde en desolate boedelkamer op Curaçao bedroeg in 1861 $f 145,167.25\frac{1}{2}$ en in 1862 $f 150,224,11\frac{1}{2}$. De kapitalen aan particulieren behorende (onder beheer dezer kamers) klommen van $f 634,941.13$ op 31 December 1861, tot $f 704,294.07$ op ult^o. December 1862.

Eeredienst. Liefdadigheid. Geneeskundige dienst. Het aantal predikanten der Protestantsche gemeenten bedroeg op Curaçao 2, op Aruba 1, op Bonaire 1. Op St. Eustatius is steeds een Engelsch methodisten-zending werkzaam, aan wien de regering $f 1,000$ jaarlijks toelegt. Bezoldigde Rooms-katholieke geestelijken waren in 1862, behalve de bisschop, ten getale van 6 op Curaçao, 2 op Bonaire, 2 op Aruba, 1 op St. Eustatius, 1 op Saba, 1 op St. Martin, ongerekend 10 niet door het Gouvernement bezoldigde priesters en 59 zusters van liefdadigheid.

In het lazarus- en krankzinnigengesticht op Curaçao, waarvan de uitgaven in 1862 bedroegen $f 4,330$, werden door drie zusters van liefdadigheid verpleegd op 31 December 1862: 10 leprozen en 14 krankzinnigen.

De gezondheidstoestand op Curaçao in 1862 liet zeer veel te wenschen over. Eene hevige pokken-epidemie teisterde de bevolking; 237 ingezetenen overleden aan die ziekte.

In het hospitaal voor de armen of het gasthuis te Curaçao

werden in 1861 verpleegd: 134, waarvan herstelden 84 en 26 overleden.

Bij de gecombineerde spaar- en beleenbank op Curaçao werd:

	Bij de spaarbank belegd.	Op panden uitgezet.
in 1862 . .	f 68,375.44½	f 57,007.50

Het tegoed der gezamenlijke inleggers bedroeg op 1 Januarij 1863 f 116,552.32. De bij deze instelling aanwezige panden waren op 1 Julij 1863 bezwaard met f 62,208.17. Het eigen kapitaal der inrigting bedroeg op 1 Julij 1863 f 29,069 tegen f 24,685.43 op 1 Julij 1862.

Onderwijs. In de onderscheidene particuliere en landsscholen op Curaçao werd het onderwijs in 1862, ten gevolge van de hevige pokken-epidemie zoo onregelmatig gegeven, dat ter zake geene opgaven zijn verstrekt.

Op Bonaire werden in 1862 261 kinderen onderwezen. Op St. Eustatius werd de school door 47 leerlingen bezocht. Zoowel hier als op St. Martin waren Wesleyaansche zendelingen met ijver werkzaam tot verspreiding van beschaving onder de zwarte (zoowel vrije als niet vrije) bevolking. Hunne zondagscholen werden over het algemeen goed bezocht.

GELDMIDDELEN.

CURAÇAO.			BONAIRE.		ARUBA.		ST. EUSTATIUS.		ST. MARTIN.	
Jaren.	Ontvangsten.	Uitgaven.	Ontvangsten.	Uitgaven.	Ontvangsten.	Uitgaven.	Ontvangsten.	Uitgaven.	Ontvangsten.	Uitgaven.
1849. . . .	f 119,602	f 229,110	f 62,065	f 48,268	f 8,520	f 13,907	f 9,480	f 34,965	f 50,124	f 59,418
1850. . . .	" 131,686	" 342,254	" 56,368	" 51,114	" 10,890	" 15,267	" 6,321	" 28,148	" 35,244	" 40,293
1851. . . .	" 134,087	" 304,421	" 88,905	" 55,613	" 8,793	" 8,472	" 4,120	" 27,750	" 24,668	" 39,923
1852. . . .	" 146,283	" 342,969	" 123,964	" 55,312	" 10,613	" 14,918	" 6,421	" 27,800	" 15,334	" 44,033
1853. . . .	" 136,071	" 363,528	" 81,356	" 49,051	" 2,873	" 12,663	" 6,084	" 26,975	" 10,913	" 39,080
1854. . . .	" 129,262	" 462,033	" 82,969	" 54,450	" 12,277	" 13,720	" 8,194	" 33,440	" 8,721	" 30,563
1855. . . .	" 217,731	" 437,585	" 75,638	" 94,494	" 7,108	" 14,951	" 8,236	" 30,657	" 16,396	" 28,539
1856. . . .	" 140,907	" 491,392	" 88,128	" 73,906	" 4,213	" 13,557	" 7,339	" 32,799	" 12,063	" 28,690
1857. . . .	" 181,192	" 503,100	" 25,848	" 50,118	" 10,223	" 12,226	" 6,516	" 33,627	" 11,880	" 29,559
1858. . . .	" 206,978	" 523,176	" 66,334	" 59,007	" 4,224	" 14,011	" 7,022	" 35,970	" 20,958	" 31,450
1859. . . .	" 211,347	" 523,597	" 104,739	" 64,934	" 7,322	" 19,244	" 6,330	" 35,321	" 15,081	" 28,855
1860. . . .	" 225,069	" 538,044	" 74,937	" 69,784	" 5,752	" 19,516	" 4,597	" 40,292	" 27,675	" 31,925
1861. . . .	" 237,480	" 549,141	" 33,979	" 63,866	" 8,806	" 16,176	" 5,815	" 39,328	" 18,954	" 33,668
1862. . . .	Voor Curaçao en onderhoorigheden: Ontvangsten f 571,539. Uitgaven f 766,946.									

Landbouw, Nijverheid, enz. De Gouvernements-cultuur levert geen voordeel op: op de drie eilanden Curaçao, Bonaire en Aruba werd in 1862 ten behoeve dier teelt uitgegeven f 6,722.56, terwijl de opbrengst slechts bedroeg 554 pond cochenille en 12,115 pond aloë, tezamen voor eene geldswaarde van f 5,905.15½. St. Eustatius leverde in 1862 1,100 vaten suiker op.

Uit de zoutpannen op Bonaire werden in 1862 ingezameld 50,417 vaten zout.

De werkzaamheden der maatschappij tot zoutaanwinning op het eiland St. Martin vorderden in 1862 zeer weinig.

Handel en scheepvaart. Van Curaçao, als vrijhaven, kan geen juiste statistiek van den handel worden geleverd. Het getal ingeklaarde schepen bedroeg in:

	Voor directen invoer.		Voor doorvoer.		Binnen 3 etmalen vertrokken.		Totaal.	
	Schepen.	Tonnen.	Schepen.	Tonnen.	Schepen.	Tonnen.	Schepen.	Tonnen.
1853.....	638	36,866	37	4,149	76	8,756	741	49,765
1854.....	678	37,320	34	4,176	34	3,397	746	44,893
1855.....	657	35,721	36	2,883	18	1,327	711	39,930
1856.....	716	49,493	17	1,360	15	2,091	748	43,914
1857.....	681	36,672	17	1,827	14	1,532	712	40,031
1858.....	796	41,610	16	1,056	13	2,157	825	44,823
1859.....	813	42,442	32	3,221	31	1,339	876	47,002
1860.....	721	29,761	52	4,849	27	3,510	800	38,120
1861.....	752	26,998	52	4,981	27	3,429	831	35,350
1862.....	643	30,150	48	3,492	15	644	706	34,296

Op Bonaire werden in 1862 ingeklaard 316 vaartuigen, metende 5,063 ton. Op Aruba werden in 1862 ingeklaard 193 vaartuigen, metende 3.057 ton. Ter reede van St. Eustatius ankerden in 1862 368 vaartuigen, metende 6,730 ton. St. Martin werd bezocht in 1862 door 407 dekvaartuigen, metende 15,796 ton.

BIJZONDERHEDEN OMTRENT DE OPHEFFING DER
SLAVERNIJ *uit het verslag van 10 Mei 1864, door den
gouverneur van Curaçao en onderhoorige eilanden ingezonden.*

De omstandigheid, dat bij de wet van 8 Augustus 1862 (Staatsblad n°. 165) houdende opheffing der slavernij op de eilanden Curaçao, Bonaire, Aruba, St. Eustatius, Saba en St. Martin, ten gevolge van in het oorspronkelijk ontwerp der Regering aangebragte amendementen, geen staatstoezigt over de vrijgemaakten is voorgeschreven, maakte de uitvoering van die wet op de eilanden veel minder omslagtig en bezwarend dan in Suriname. De taak van het koloniaal bestuur werd daardoor hoofdzakelijk beperkt tot het behoorlijk regelen en uitbetalen der tegemoetkoming en tot de zorg voor het behoud van rust en orde.

De tijding der vrijverklaring werd overal met blijdschap vernomen door de slaven, welke dan ook rustig aan den arbeid bleven. Zelfs op St. Eustatius, alwaar sedert het begin van 1862 onrustige bewegingen plaats grepen, bragt die tijding kalmte en herstel der rust te weeg.

Zowel op Curaçao, als op St. Eustatius kwamen, na de afkondiging der emancipatiewet, verscheiden voortvluchtige slaven uit eigen beweging terug.

Na de afkondiging der wet hebben nog op Curaçao 27 en op Bonaire 28 manumissiën van slaven plaats gehad. De laatsten waren meestal gouvernementsslaven. Al deze manumissiën hadden plaats tegen afkoop, hetgeen nog al vreemd is, vermits toch de daartoe in Suriname bestaande aanleiding, — de ontheffing van het Staatstoezigt — op de eilanden niet aanwezig was.

REGELING VAN DE VASTSTELLING EN UITBETALING DER
TEGEMOETKOMING.

Overeenkomstig art. 3 der emancipatiewet werden ingeleverd, binnen dertig dagen na de afkondiging:

Op Curaçao	725	borderellen van aangifte voor 6886 ¹ slaven				
» Bonaire	35	»	»	»	»	161 »
» Aruba	83	»	»	»	»	493 »
» St. Eustatius	65	»	»	»	»	1138 »
» Saba	117	»	»	»	»	730 »
» St. Martin	105	»	»	»	»	2254 »

Bovendien werden op Curaçao voor de belanghebbenden, welke zulks hadden verzuimd, nog opgemaakt 65 borderellen voor 165 slaven, zoodat er aldaar in het geheel 6958 werden aangegeven.

Verificatie.

Bij de beschikking van den gouverneur van 16 April 1863, n°. 256, werden, zoowel voor elk district op Curaçao, als voor elk der onderhoorige eilanden in het bijzonder, verschillende commissiën benoemd, welke, volgens de voorschriften der wet de borderellen van aangifte zouden verifiëren met de aanwezige slaven. Die commissiën op de onderhoorige eilanden werkzaam onder toezigt en naar aanwijzing van de gezaghebbers, werden allen bijgestaan door geneeskundigen waartoe, bij gebrek aan burgerlijke personen, ook officieren van gezondheid van de landmagt en van de zeemagt werden aangewezen.

Curaçao. Voor ieder der vijf districten, waarin Curaçao is verdeeld bij het Kon. besluit van 16 Januarij 1863, n°. 113, werd eene afzonderlijke commissie van verificatie benoemd. Op dat eiland had de verificatie zoowel op de plantages als in de stad plaats van den 4^{den} tot den 11^{den} Mei 1863. Van de 6958, voor tegemoetkoming in aanmerking gebragte slaven, werden er 6677 aanwezig bevonden en goedgekeurd. Bovendien moest nog betaald worden voor 8 andere slaven, die om verschillende redenen wel niet bij de verificatie tegenwoordig waren, doch die toch volgens de bepalingen der wet voor tegemoetkoming in aanmerking kwamen.

Één geverifieerde slaaf werd sedert nog gemanumitteerd, terwijl zooals reeds is gezegd, vroeger sedert de afkondiging der wet nog aan 27 slaven vrijbrieven waren uitgereikt.

Geene slaven werden op Curaçao besmet bevonden met de in de wet genoemde ziekten, als lepra enz., waardoor het regt op tegemoetkoming werd verbeurd.

¹ Daaronder waren er 93 als voortvlugtig aangegeven.

In het geheel kwamen 6684 slaven op Curaçao voor tegemoetkoming in aanmerking. Een aantal van 67 gouvernementsslaven was daaronder niet begrepen.

Bonaire. Op Bonaire had de verificatie plaats den 9den Mei 1863.

Van de 161 opgegeven slaven werden er 151 goedgekeurd.

De overigen waren op Curaçao voor tegemoetkoming in aanmerking gebracht, ontvlugt, overleden of gemanumitteerd.

Ook waren er sedert de afkondiging der wet nog 28 meest gouvernementsslaven gemanumitteerd.

Behalve de particuliere slaven bevonden zich toen nog 607 gouvernementsslaven op dit eiland.

Aruba. De verificatie op Aruba had eveneens plaats op den 9den Mei 1863.

Van de 493 opgegeven slaven waren er 19 niet aanwezig, waarvan er 6 op Curaçao voor tegemoetkoming in aanmerking waren gebracht.

474 slaven werden dus voor tegemoetkoming goedgekeurd.

Er waren bovendien 6 gouvernementsslaven.

St. Eustatius. De verificatie op St. Eustatius had plaats van den 18den tot den 21sten Mei 1863.

Van de 1138 aangegeven slaven werden 1120 aanwezig bevonden, doch daarvan werden er afgekeurd 13 als met lepra, en 20 als met elephantiasis besmet verklaard.

Er werden dus 1087 slaven goedgekeurd.

Saba. De verificatie op Saba had plaats den 26sten Mei 1863.

Van de 730 aangegeven slaven waren er 704 aanwezig; daarvan werden 700 goedgekeurd, zijnde 1 met lepra en 3 met elephantiasis besmet verklaard.

St. Martin. De verificatie op St. Martin had plaats van den 1sten tot den 4den Junij 1863.

Van de 2254 aangegeven slaven waren slechts 1465 aanwezig, van welken 1453 als gezond werden goedgekeurd; 11 waren besmet met lepra, 1 met elephantiasis.

Behalve deze 1453 goedgekeurde slaven is op St. Martin nog tegemoetkoming toegekend voor 425 anderen die afwezig waren.

Bedrag der tegemoetkoming.

Met uitzondering van St. Martin, — alwaar de eigenaren geprotesteerd hebben en allen weigerden de toegestane tegemoetkoming van ƒ 30 per hoofd aan te nemen — heeft de uitbetaling der tegemoetkomingsgelden op alle eilanden tegen ƒ 200 per hoofd met den meesten spoed en geregeld plaats gehad, zooals dit blijkt uit den volgende staat:

		Uit te betalen bedrag.	Onuitbetaald gebleven bedrag.
Op Curaçao	tot 1 Mei 1864	1,336,800	44,447.25
» Bonaire	» 1 April »	30,200	1,200.—
» Aruba	» » » »	96,300	280.—
» St. Eustatius	» » » »	217,600	
» Saba	» » » »	143,200	1,200
		<hr/> 1,824,100	<hr/> 47,127.25

Later werd door de beide kamers der Staten-Generaal de tegemoetkoming voor St. Martin van ƒ 30 tot ƒ 100 per hoofd verhoogd en werd dit door den Koning bekrachtigd, als wet van 5 Julij 1864, n°. 83 in het Staatsblad afgekondigd.

BEHEER DER DISTRICTEN.

Het Koninklijk besluit van 16 Januarij 1863, n°. 113, waarbij het eiland Curaçao is verdeeld in vier buitendistricten en in één stadsdistrict, werd afgekondigd (Publicatieblad, n°. 11) en de districtscommissarissen, zoowel op Curaçao als op St. Eustatius, en de ambtenaar met de functien van districtscommissaris belast op St. Martin, werden benoemd met ingang van 1 Mei 1863.

De noodige verordeningen tot regeling van hunne regterlijke bevoegdheid, tot vaststelling van hunne instructien, tot wering van lediggang en zwerverij enz. allen bij Koninklijke besluiten vastgesteld, werden afgekondigd en in werking gebragt.

De vier buitendistricten op Curaçao werden voorzien van het noodige politiepersoneel en overal werd de noodige magt verdeeld, om, zoo onverhoopt en tegen verwachting, eenige ernstige ongeregeldeheid mogt plaats hebben, die terstond te keer te kunnen gaan.

Door de zorg van de districtscommissarissen werden de slaven ingeschreven in de bij de wet bedoelde registers en werden hun geslachtsnamen toegekend.

Aan iederen vrij te maken slaaf werd daarvan het vereischte

bewijs afgegeven, waaruit met het nummer van inschrijving, de naam, de voornamen en datum van geboorte of wel de vermoedelijke ouderdom blijkt.

Huwelijken.

Het gouvernement verschaftte den vrijgemaakten de ruimste gelegenheid, kosteloos, zoowel in de stad als in de buitendistricten huwelijken te kunnen voltrekken. Aanvankelijk werd daarvan echter weinig gebruik gemaakt.

Daaromtrent wordt nog door den gouverneur in zijn verslag het volgende medegedeeld: „De zucht om bij die plegtigheid „niet minder sierlijk gekleed voor den dag te komen dan de „vermogenenden, scheen eenen nadeeligen invloed uit te oefenen. „Thans worden echter meer huwelijken onder de vrijgemaakten „gesloten, en alles wat eenigzins doenlijk is wordt in het werk „gesteld om hem daartoe aan te moedigen, zoodat met grond „de verwachting mag worden gekoesterd, dat zij zich meer „zullen onderwerpen aan den band, waarop de zedelijkheid en het „welzijn, zoowel van het huisgezin als van de maatschappij steunen.

„Op Bonaire werden onder de vrijgemaakten vele huwelijken „gesloten.

„Op Aruba echter waren er nog weinig huwelijken door de „vrijgemaakten aangegaan; volgens den gezaghebber was ook „dàár de zucht tot sierlijk kleeden een groote hinderpaal

„Op St. Eustatius was het almede ten opzichte van de huwelijken niet gunstig gesteld.”

School- en godsdienstig onderwijs.

De scholen, welke op de eilanden Curaçao, Bonaire en Aruba, zoowel van gouvernementswege als van wege de geestelijke zusters van liefdadigheid reeds vóór de emancipatie bestonden, verkeerden in voldoende staat en het onderwijs aldaar werd ook toen reeds aan de slaven verstrekt. Door de goede zorgen der Roomsche katholieke geestelijken gesteund, werden de schoolgebouwen, zooveel noodig met hulp van het bestuur, vergroot en ook de toelagen door het Koloniaal bestuur daaraan verleend, werden verhoogd. Op St. Martin en St. Eustatius werd het godsdienstig- en schoolonderwijs, evenals vroeger, gegeven door de Methodisten zendelingen.

Het getal schoolgaande kinderen bedroeg:

Op Curaçao	341, waarvan 69 op de 3 landscholen en 272 op de scholen der R. K. zusters van liefdadigheid;
« Bonaire	61
« Aruba	30
« St. Eustatius	16
« St. Martin	144

Op Saba was ter zake nog niet veel geregeld, daar alle pogingen tot nog toe niet hebben kunnen leiden tot het bekomen van een godsdienstleeraar, die tevens als onderwijzer kan optreden.

De Roomsch-katholieke geestelijke was aldaar echter met ijver werkzaam, voor zoover zijne krachten reiken.

Ondersteuning van hulpbehoevenden en verpleging van zieken.

Voor zooveel tot uitvoering van art. 23 der wet ¹ noodig was, werd daarin door het bestuur voorzien, waarbij in beginsel werd aangenomen, dat de verpleging en de te verleenende hulp zou geschieden bij uitbesteding aan geschikte personen, terwijl de weezen werden geplaatst bij zoodanige lieden die hun eenig ambacht of nuttig handwerk kunnen leeren.

Op die wijze werden verpleegd: op Curaçao 94, op Bonaire 6, op Aruba 2, op St. Eustatius 58, op Saba 18 en op St. Martin 64 hulpbehoevenden.

ZEE- EN LANDMAGT.

Het kwam niet noodig voor de zee- of landmagt, met het oog op de vrijverklaring der negers, te versterken, en daar geene rustverstoring heeft plaats gehad, bleek het gelukkig, dat die zienswijze volkomen juist was.

POLITIE.

De samenstelling der politie werd op nieuw geregeld bij Koninklijk Besluit van 30 September 1862, n°. 85, en daarbij werd het korps marechaussée tijdelijk versterkt. Op elk eiland werd eene brigade marechaussée geplaatst en in elk der 4 bui-

¹ Dit art. luidt: «Het bestuur belast zich zooveel noodig met de huisvesting en verpleging van onverzorgde weezen en andere hulpbehoevenden.»

tendistricten van Curaçao, werd 1 brigadier en 8 marechaussées gestationneerd.

Volgens dat besluit, afgekondigd als Publicatie van 1863, n°. 20, was de brigade marechaussée aldus verdeeld op de verschillende eilanden:

	wachtm.	brigad.	Maréch. 1e kl.	Maréch. 2e kl.
Curaçao	1	7	31	32
Bonaire	»	1	3	2
Aruba	»	1	3	2
St. Eustatius	1	1	5	6
Saba	»	1	»	3
St. Martin	1	1	5	6
	<hr/> 3	<hr/> 12	<hr/> 47	<hr/> 51

Op Curaçao waren er van de 63 marechaussées 31 slechts tijdelijk.

DAG DER EMANCIPATIE.

De 1e Julij 1863 werd op de eilanden Curaçao, St. Eustatius en St. Martin, met saluutschoten begroet. Eene proclamatie van den gouverneur werd afgekondigd en bij de godsdienstoefening in de kerken voorgelezen.

Door den gouverneur wordt ter zake in zijn verslag het volgende vermeld:

„Eene proclamatie, waarbij ik der vrijgemaakte bevolking „geluk wenschte met de groote weldaad haar door de vaderlijke „zorg des Konings geschonken, en het vertrouwen uitdrukte, „dat zij zich door een ordelijk en rustig gedrag en door arbeid- „zaamheid het verkregen voorregt waardig zoude betoonen, werd „openlijk afgekondigd en in de kerken der gemeenten, waartoe „de vrijgemaakten behoorden, afgelezen. In al die kerken werd „plegtige godsdienstoefening gehouden, die door de vrijgemaakten „met stillen ernst en diepen eerbied werd bijgewoond.

„Na de godsdienstoefening kwamen zij in grooten getale en in „geregelden optogt bij mij, om hunnen dank te betuigen voor „de hun door de Regering geschonken vrijheid. Hetzelfde had „ook op de onderhoorige eilanden bij de gezaghebbers plaats.

„De blijdschap was uitbundig en bepaalde zich niet alleen tot „de vrijgemaakten, maar was ook onder de reeds vrije bevolking „algemeen. Zij gaf zich lucht in allerlei vreugdebedrijven: er „werden optogten gehouden, vergezeld van muziek en versierd „met vlaggen; dansende groepen doorkruisten zingende en jubelende de straten; allerwege heerschten vrolijkheid en gejuich,

„en de naam van onzen geëerbiedigden Koning Willem III was
„met innige dankbaarheid op aller lippen; in gezangen en
„gesprekken.

„Zoo duurde het eenige dagen voort; allengs bedaarden echter
„de geestdrift en opgewondenheid en kwam men tot de vorige
„kalmte terug.

„De houding der vrijgemaakten in die dagen verdient allen
„lof; nergens werd eenige ongeregeldheid bedreven of de open-
„bare rust verstoord, nergens sloeg de vreugde tot baldadigheid
„over. Alles bleef binnen de perken van betamelijkheid. Ook na
„dien tijd zijn de vrijgemaakten rustig en ordelijk en hun gedrag
„laat in dit opzicht niets te wenschen over.”

TOESTAND NA DE EMANCIPATIE.

Omtrent de neiging der vrijgemaakten tot geregelde arbeid,
zegt de gouverneur in zijn verslag het volgende:

„Heb ik met genoeg loffelijke melding gemaakt van het
„vreedzaam gedrag der vrijgemaakten, ik moet tot mijn leed-
„wezen een minder gunstig oordeel uitspreken over hunnen ijver
„en hunnen lust tot gezetten arbeid.

„Zij deelen over het algemeen in het gebrek, dat ook steeds
„de vrije negerbevolking in deze kolonie heeft gekenmerkt, na-
„melijk gebrek aan besef van gehoudenheid tot nakoming hunner
„verplichtingen. De arbeiders op de plantages en de dienstboden
„in de stad verlaten menigwerf op het onverwachtst, zonder
„waarschuwing, ja zelfs heimelijk hunne dienst, zonder daarvoor
„reden te hebben.

„Nooit loon te goed hebbende, maar integendeel doorgaans
„voorschot schuldig zijnde, treft hen de straf niet van verbeurte
„van loon, die op zoodanige handelwijze gesteld is. Hetgeen op
„het gegeven voorschot nog verschuldigd mogt zijn, moeten de
„huurders bovendien verliezen, omdat zij van die geringe sommen
„de kosten niet kunnen maken om de zaak voor den regter te
„brengen, en bij verkrijging van een regterlijk vonnis den ver-
„oordeelde in apprehensie te doen stellen; deze wijze van executie
„toch zou noodzakelijk zijn, daar de veroordeelden niets bezitten
„waarop verhaal kan worden uitgeoefend, maar bij apprehensie
„zoude de geapprehendeerde ten koste van den crediteur moeten
„worden onderhouden. Niettemin noodzaken het gebrek aan
„arbeiders en dienstboden en de verlegenheid, die daarvan het

„gevolg is, de huurders aan de eischen van vooruitbetaling of voorschot toe te geven.

„Daar de vrijgemaakten weinig behoeften hebben, kunnen zij, „door eenigen tijd te werken, dikwijls genoeg verdienen om later „ruimschoots aan hunne zucht tot ledigheid bot te vieren. Ook „verkiezen velen liever door kleine dieverijen dan door arbeid „in hun onderhoud te voorzien.

„Menigvuldig zijn dan ook de klagten der planters over gebrek „aan veldarbeiders en over diefstallen van landbouwvoortbrengselen; „niet minder zijn de klagten over de groote moeilijkheid om „huisbedienden te verkrijgen en over hunne onwilligheid om „zelfs het noodzakelijkste huiswerk te verrigten.

„Op hetgeen aangaande de weinige geneigdheid der vrij- „gemaakten tot den arbeid is gezegd, bestaan echter gunstige „uitzonderingen. Zoo hebben bijv. de vrijgemaakten, die per- „ceelen gronds op de gouvernementsplantages ter beplanting „gehuurd hebben, over het algemeen met vlijt hunne akkers „bebouwd. Trouwens, het ligt ook in den aard der zaak, dat „juist de vlijtigsten zich aanmeldden om ter beplanting perceelen „gronds te erlangen, op de plaats waar de districtscommissaris „gevestigd is en dus onmiddellijk onder zijn oog gelegen. Het „is te hopen dat door den tijd en door den invloed der vrijheid „de lust tot arbeid zal aanwakkeren. Eenige bepalingen tot „krachtige verzekering der nakoming van huurovereenkomsten „van diensten, of der terugbetaling van genoten voorschotten, „wanneer de huurder in de verbreking der huurovereenkomst be- „rust, zullen ook nuttig werken. Zij zullen, behalve het dadelijk „nut van verzekering der nakoming van de aangegane verbind- „tenis, nog strekken om aan de vrijgemaakten, eerbied in te „boezemen voor gesloten overeenkomsten en daardoor zelfs op „hunne zedelijkheid eenen gunstigen invloed uitoefenen. Alvo- „rens echter daartoe over te gaan, heb ik de ervaring willen „raadplegen, en thans maakt dit onderwerp bij mij een punt „van overweging uit.

„Op Bonaire is het in dit opzigt gunstiger gesteld dan op „dit eiland; dáár onderscheiden zich de vrijgemaakten — die „ook in uiterlijk voorkomen van de negerbevolking der overige „eilanden verschillen en niet onduidelijk eene vermenging met „Indiaansch ras vertoonen — door eene zachte en leidzame „geaardheid en vooral ook door werkzaamheid.

„De gezaghebber voert als bewijs hunner geneigdheid tot

„werken aan, dat, toen het Gouvernement in een tijd waarop zij
 „bezig waren hunne eigen gronden van onkruid te zuiveren en
 „voor beplanting gereed te maken, een aantal handen voor af-
 „levering van zout noodig had, nooit arbeiders bij dit zware
 „werk ontbroken hebben.

„Op dat eiland even als op Aruba, kon echter de schok van
 „de opheffing der slavernij niet zoo groot zijn als op Curaçao,
 „omdat de slavenbevolking, in verhouding tot de vrijen, zeer
 „gering was; op Bonaire waren op eene bevolking van 3250
 „zielen 706 slaven, en op Aruba op 3154 zielen 486 slaven.
 „Bovendien waren op geen der beide eilanden groote plantages
 „die met slaven worden bewerkt. Het gebrek aan huisbedienden
 „kan zich op geen der beide eilanden sterk doen gevoelen,
 „omdat daar weinig huisgezinnen zijn, welke tot die klasse der
 „burgerij behooren, die het huiswerk door dienstboden laten
 „verrigten.

„Van St. Eustatius schrijft de gezaghebber, dat, ofschoon
 „de vrijgemaakten zich rustig blijven gedragen, zij nogtans in
 „menig opzigt veel te wenschen overlaten, dat geneigdheid om
 „werkovereenkomsten te sluiten bij hen niet bestaat; dat zij
 „zorgvuldig elke verbindtenis vermijden, zorgeloos voortleven
 „en wat gewonnen wordt weêr verteeren, waaruit volgt, dat
 „bij ziekte of sterfgeval de kosten ten laste van het Gouver-
 „nement komen.

„De gezaghebber van Saba berigt dat velen der vrijgemaakten
 „met ijver werken, doch anderen zich aan luiheid en losban-
 „digheid schuldig maken, meenende dat de opheffing der slavernij
 „ook elk ander maatschappelijk onderscheid opgeheven heeft.
 „Kleine diefstallen, schrijft hij, zijn zeer menigvuldig en worden
 „doorgaans met zoo groote behendigheid gepleegd, dat de daders
 „niet ontdekt kunnen worden.

„Op St. Martin (N. G.) is de toestand door de opheffing
 „der slavernij niet veranderd. Reeds in 1848 hadden de meesters
 „de magt over hunne slaven verloren; de achteruitgang, die
 „toen gevolgd is, is bekend.

„De bepaling van art. 22 der wet, waarbij aan de voormalige
 „eigenaren de verplichting is opgelegd om aan hunne gewezen
 „slaven gedurende drie maanden ná de opheffing der slavernij
 „huisvesting te verleenen, heeft nergens eenige moeilijkheid
 „opgeleverd. De planters vergunnen gaarne op hunne plantages
 „huisvesting aan de vrijgemaakten, om arbeiders te kunnen

„krijgen. Op al de groote plantages zijn sedert overoude tijden
 „vrije negers gevestigd, niet zelden ten getale van eenige
 „honderden op dezelfde plantage, die vergunning hebben om
 „op die plantages akkers voor eigen rekening te bewerken,
 „onder voorwaarde van in den planttijd en in den tijd wanneer
 „de maisvelden van onkruid schoon gemaakt moeten worden,
 „zes, en in den oogsttijd twee à drie dagen, tegen genot van
 „voeding, voor den planter te komen werken. Hetzelfde wordt
 „ook met genoeg aan de vrijgemaakten toegestaan.

„Op Curaçao en Bonaire ontbreken aan hen die werken willen
 „de middelen niet om op voldoende wijze in hunne behoeften
 „te voorzien.

„Het loon dat op Curaçao aan veldarbeiders betaald wordt,
 „is, vooral in dit klimaat, waar de noodzakelijke levensbehoef-
 „ten zoo luttel en zoo gemakkelijk te bevredigen zijn, ruim vol-
 „doende. Een veldarbeider verdient f 0.50 daags; in den regen-
 „tijd, wanneer ieder zich haasten moet om van de gunstige ge-
 „legenheid tot planten gebruik te maken, zelfs meer. Bij
 „de inzameling van zout kan een arbeider met gemak f 1
 „daags verdienen; voor het garen van elk vat zout wordt 10
 „cents betaald, en een goed arbeider kan zonder buitengewone
 „inspanning 10 vaten zout op een dag garen. Vrouwelijke huis-
 „bedienden genieten een loon van f 8 tot f 10 's maands.

„Voor handwerkslieden is ruimschoots werk voorhanden; met-
 „selaars en timmerlieden verdienen f 1.50 daags, bekwame
 „scheepstimmerlieden f 2.00 á f 2.50.

„Handlangers bij bouwwerk erlangen daags f 0.60 tot zelfs
 „f 0.75.

„De negers, die op de veerponten in de haven van het eene
 „gedeelte der stad naar het andere heen- en wedervaren, kunnen
 „gemakkelijk daags f 1.50 à f 2 verdienen.

„Ook de verdiensten der sjouwerlieden kunnen op f 1 à
 „f 1.50 daags gerekend worden.

„Op de gouvernements-plantages zijn aan de vrijgemaakten,
 „die zulks verlangden, perceelen gronds ter bebouwing afgestaan
 „tegen eenen matigen huur van f 3 per bunder per jaar. Deze
 „vrijgemaakten hebben over het geheel, zooals hiervoor gezegd
 „is, met ijver gewerkt, en daar het regenseizoen gunstig is
 „gewees, mogen zij zich in een goeden oogst verblijden.

„Op Bonaire bedragen de dagloonen bij zwaar werk, voor
 „mannen f 0.75, voor vrouwen f 0.60, en bij gewoon werk,

„voor mannen f 60 en voor vrouwen f 0.50. Werk is er genoeg, „zelfs te veel voor de aldaar aanwezige werkbare handen. De „gezaghebber acht eene immigratie van arbeiders zeer wensche- „lijk, daar zij in allen deele in de vele hulpbronnen van het „eiland een voldoende bestaan zouden vinden, en de algemeene „welvaart daardoor zoude toenemen.

„Ook op dit eiland zoude eene vermeerdering van het aantal „werkbare handen zeer gewenscht zijn.

„Op Aruba daarentegen is niet altijd genoegzaam werk voor- „handen. Dat eiland mist de hulpbronnen die Bonaire in zijne „zoutpannen bezit. Sedert jaren zijn vele zijner bewoners gewoon „in den droogen tijd, wanneer gebrek dreigt, naar Coro of „Cumarebo, op de tegenovergestelde kust van Venezuela, over „te steken, ten einde daar iets te verdienen, en keeren na ver- „loop van eenige maanden naar hunne woonsteden terug.

„In het afgelopen jaar 1863 heeft op dat eiland door eene „buitengewoon langdurige droogte groot gebrek geheerscht; de „nood was daar zeer hoog geklommen, doch de milddadigheid „der inwoners van Curaçao, die ruime bijdragen hebben ge- „schonken aan eene tot inzameling daarvan door mij benoemde „commissie, heeft dien nood aanmerkelijk gelenigd, en de daarna „gevolgde regens hebben de bewoners wederom in staat gesteld „eenige voedingsmiddelen te telen. De korte en gemakkelijke „overvaart naar en van de Venezuelaansche kust, de ruime „gelegenheid om daar meer nog te verdienen dan hier, zijn „oorzaak dat de tijdelijke emigranten van Aruba zich liever „derwaarts begeven dan naar dit eiland of naar Bonaire, „waartoe een moeilijke ophaaltogt van 3 à 4 dagen vereischt „wordt.

„Van St. Eustatius berigt de gezaghebber dat eene droogte, „zoo als op dat eiland nog nimmer was ondervonden, in het „afgelopen jaar voor de vrijgemaakten hoogt nadeelig is ge- „weest; werk was er niet voorhanden, zoodat velen, ondanks „hunnen afkeer van het aangaan van verbindtenissen, genood- „zaakt waren met vaste werkovereenkomsten voor een jaar, „naar de nabij gelegen eilanden, vooral naar het Deensche eiland „St. Croix, te vertrekken; anderen weêr ten laste van het „bestuur kwamen. Met den aanvang van het regensizoen „was de toestand echter verbeterd en aan vele handen werk „verschafft.

„Ook Saba had in het afgelopen jaar door felle droogte veel

„te lijden, waardoor de vrijgemaakten vele ontberingen hebben
„moeten doorstaan. Bij het invallen der regens was echter ook
„dáár de toestand gunstiger geworden.

„Reeds vóór de opheffing der slavernij was hier (op Curaçao)
„last ontvangen om terstond bij het in werking treden der
„emancipatie-wet arbeiders aan te huren, vooral voor het Deen-
„sche eiland St. Croix. De pogingen, die daartoe aangewend
„mogten zijn, zijn echter vruchteloos gebleven. De huur-over-
„eenkomst moest voor eenen bepaalden tijd worden aangegaan,
„en daartoe zijn de vrijgemaakten niet gezind. Daarbij is St.
„Croix te ver van dit eiland verwijderd, dan dat zij naar ver-
„kiezing van tijd tot tijd hier zouden kunnen overkomen, en
„zij zouden zich dus, ook zonder vaste werk-overeenkomsten,
„niet daarheen begeven hebben.

„Anders is het gesteld met de naburige kust van Venezuela;
„dat land, in het gezigt van dit eiland gelegen, is hun vol-
„komen bekend, niet alleen door zijne nabijheid, maar vooral
„ook door de gedurige aanraking waarin de bewoners van dit
„eiland en van die republiek over en weder met elkander ver-
„keeren, daar zich ten allen tijde een groot aantal Venezuelanen
„op dit eiland bevindt, en wederkeerig eene menigte Curaçonaars
„in Venezuela gevestigd zijn.

„In den eersten tijd ná hunne vrijverklaring begaven zich
„dan ook eenige honderde vrijgemaakten, deels naar Yracui,
„ten zuiden van Porto Cavello, deels naar Maracaibo, gelokt
„door de hooge arbeidsloonen, die hun werden toegezegd, zonder
„dat eene verbindtenis voor een bepaalden tijd werd geëischt.
„En inderdaad was het beloofde loon uitlokkend: $\text{f}1$ aan geld
„met 7 bananen en een pond vleesch voor elken werkman daags,
„of $\text{f}2$ daags zonder voeding, in beide gevallen echter vrije
„huisvesting, Zij werden echter in hunne verwachting te leur
„gesteld; wel ontvingen zij het toegezegde loon, maar het werk viel
„hun te zwaar; velen werden ziek, eenigen stierven, en nage-
„noeg al de overblijvenden keerden zeer spoedig naar dit eiland
„terug, waar een aantal hunner ten koste van het gouvernement
„in het gasthuis opgenomen en verpleegd moest worden. Van
„dien tijd af zijn er geene vrijgemaakten meer van dit eiland
„geëmigreerd.

„Voor emigratie naar Suriname bestond volstrekt geene ge-
„neigdheid. Ik heb daartoe bij de vrijgemaakten door de districts-
„commissarissen op dit eiland en door de gezaghebbers op de

„onderhoorige eilanden onderzoek laten doen, maar overal is „dat onderzoek vruchteloos afgeloopen.

„Op St. Eustatius was in den eersten tijd ná de vrijverklaring de zucht om de naburige eilanden te bezoeken onder „de vrijgemaakten algemeen; doch niet met het doel van emigratie, maar alleen om het genot te smaken vrij en ongehinderd van het eiland te kunnen vertrekken, hetgeen hun „als slaven niet vergund was. Allen zijn spoedig teruggekeerd.

„Ook op Saba verlieten verscheidenen kort ná de opheffing „der slavernij het eiland, maar keerden meerendeels weldra „terug. De gezaghebber schrijft dat zij daar zoo snel vertrekken „en terugkeeren, dat slechts weinigen geacht kunnen worden „geëmigreerd te zijn.”

De gouverneur besluit zijn verslag met de volgende woorden, welke omtrent den algemeenen toestand ná de emancipatie, voor zooveel die thans reeds beoordeeld kan worden, een zeer juist denkbeeld geven.

„Het is zeker niet mogelijk nu reeds een stellig oordeel uit „te spreken over de gevolgen, die de opheffing der slavernij op „de stoffelijke welvaart dezer kolonie hebben zal. Dat daarmede „een groot zedelijk kwaad uit den weg is geruimd, zal wel „door niemand worden betwist, evenmin als het betwijfeld kan „worden, dat menschelijkheid en regtvaardigheid luide die opheffing eischen. Maar niettemin zoude de kolonie daardoor aan „achteruitgang blootgesteld kunnen zijn. Men mag echter met „grond hopen dat dit het geval niet zal wezen, en dat, al moge „zich nu in het eerste jaar en welligt nog eenige jaren langer, „de schok van die maatschappelijke herschepping doen gevoelen, „dit zich later wederom herstellen zal. Stapelproducten in groote „hoeveelheid, waarvoor vereeniging van eene groote menigte werkbare handen op bepaalde tijden en plaatsen noodzakelijk is, worden „hier niet geteeld; de verbouwing van suikerriet op St. Eustatius „en St. Martin (N. G.) is niet van dien omvang, dat daardoor „eene groote magt van arbeiders vereischt wordt; daarenboven „heeft die kultuur daar nooit gebloeid. De welvaart, die daar „in vroegeren tijd bestond, was de vrucht van handel en scheepvaart; sedert dat deze verloopen zijn, is daar de welvaart verdwenen. Op zeer weinige uitzonderingen na, is de bevolking „van beide eilanden hoogst armoedig en ontbloot van voldoende „middelen van bestaan. De handel is het eenige wat aan deze „kolonie, aan de onderhoorigheden niet minder dan aan Curaçao,

„bloei en welvaart kan schenken, en die volgt zijnen natuur-
„lijken loop. De Regering kan daaraan op geene andere
„wijze bevorderlijk zijn dan door het wegruimen van belemme-
„ringen.

„De gesteldheid van al die eilanden is zoodanig, dat de be-
„woners op den duur zonder arbeid niet in hun onderhoud
„kunnen voorzien. De nood zal dus wel tot werken dwingen,
„al is het ook tot dat werk minder geregeld en kostbaarder zal
„zijn dan vroeger. Alles wat echter strekken kan om die klasse
„der bevolking, die door dagelijkschen handenarbeid den kost
„moet verdienen, in luiheid en lediggang te keer te gaan, be-
„hoort in het werk te worden gesteld. En zoo kan de toekomst
„der kolonie met vertrouwen worden te gemoet gezien.”

STATISTIEK DER NEDERLANDSCHE ANTILLES *na de Emancipatie.*
CURAÇAO EN ONDERHOORIGHEDEN.

Bevolking.

	31 DECEMBER 1863.			31 DECEMBER 1864.			31 DECEMBER 1865.			31 DECEMBER 1866.		
	Mannen.	Vrouwen	Totaal.	Mannen.	Vrouwen.	Totaal.	Mannen.	Vrouwen.	Totaal	Mannen.	Vrouwen.	Totaal.
Curacao.	8,747	10,397	19,144	8,852	10,527	19,379	8,989	10,875	19,864	9,022	11,263	20,285
Bonaire.	1,543	1,707	3,250	1,604	1,849	3,453	1,676	1,903	3,579	1,750	1,972	3,722
Aruba.	1,462	1,692	3,154	1,573	1,799	3,372	1,633	1,851	3,484	1,673	1,917	3,590
St. Eustatius.	715	1,113	1,828	751	1,149	1,900	773	1,163	1,936	782	1,981	1,963
Saba.	845	964	1,809	817	955	1,772	841	968	1,809	833	161	1,794
St. Martin.	1,234	1,512	2,746	1,175	1,522	2,697	1,204	1,567	2,771	1,194	1,650	2,844
Totalen.	14,546	17,385	31,931	14,772	17,801	32,573	15,116	18,327	33,443	15,254	18,944	34,198

Godsdiensten.

	31 DECEMBER 1863.				31 DECEMBER 1866.			
	Nederl. Hervormden.	Methodisten.	Rooms- Katholieken.	Israëlieten.	Nederl. Hervormden.	Methodisten.	Rooms- Katholieken.	Israëlieten.
Curacao	1,878		16,415	857	1,776		17,648	861
Bonaire	175		3,073	2	192		3,525	5
Aruba.	353		2,790	11	358		3,215	17
St. Eustatius	1,196	330	300	2	1,583	300	80	
Saba	1,332		477		1,329		465	
St. Martin	2,445		301		2,331		513	
Totalen	7,379	330	23,356	866	7,569	300	25,446	883
	31,931				34,198			

Waar geboren.

	1863.				1866.			
	Aldaar	Elders in West-Indië.	Nederland.	Elders.	Aldaar.	Elders in West-Indië.	Nederland.	Elders.
Curacao	18,226	232	413	273	19,321	283	337	344
Bonaire	3,219	10	13	8	3,691	8	14	9
Aruba.	2,958	130	25	41	3,460	94	17	9
St Eustatius	1,712	99	11	6	1,845	95	16	17
Saba	1,773	27	9	—	1,752	35	6	1
St. Martin	2,554	140	28	24	2,698	106	23	17
Totalen	30,442	638	499	352	32,767	621	413	397
	31,931				34,198			

CURAÇAO EN ONDERHOORIGHEDEN, NA DE EMANCIPATIE.

31 DECEMBER 1863.

Regtswezen, politie, gevangenis. Bij de regtbanken werden in 1863 behandeld: Te Curaçao 17 civiele, 6 commerciële en 12 strafzaken; te St. Eustatius 3 civiele en 1 strafzaak; te St. Martin 3 civiele en 11 strafzaken. Overigens werden vele kleine zaken door de districts-commissarissen behandeld.

Ongerekend 272 personen voor korten tijd opgenomen, kwamen in 1863 op Curaçao in de gevangenis 46 personen, van welke op 31 December 1863 nog 16 aanwezig waren.

Eeredienst. Het aantal geestelijken is, in vergelijking met 1862, op Curaçao met één vermeerderd. Het aantal geestelijke R. K. zusters van liefdadigheid vermeerderde van 59 tot 66.

Het aantal der kerkelijk ingezegende huwelijken was bij de Protestantsche gemeente op Curaçao 8; bij de R. K. op Bonaire 28. Overigens werden in het geheel op Curaçao en onderhoorigheden 122 huwelijken gesloten en 1316 kinderen geboren, waarvan 1043 buiten echt.

Liefdadigheid. In het lazarus- en krankzinnigengesticht op Curaçao werden 3 lepreuzen en 13 krankzinnigen verpleegd. Later werd magtiging verleend tot het oprigten van een gesticht tot behoorlijke verpleging van krankzinnigen op dat eiland.

In het gasthuis of hospitaal voor de armen werden 225 zieken verpleegd; 60 overleden, 46 waren op ult. Dec. 1863 nog aanwezig.

Onderwijs. De schoolcommissie op Curaçao roemt de gehalte van het onderwijs en den ijver der onderwijzers; men telde er in 1863 op de verschillende scholen 1850 leerlingen. In 1863 hebben weinige kinderen der geëmancipeerden op de landscholen onderwijs genoten, doch in 1864 is daarin zoodanige gunstige verandering gekomen, dat op 1 Febr. van dat jaar het aantal leerlingen op de drie landsscholen reeds 362 bedroeg. Sedert is nog een ruim lokaal gehuurd, waardoor gelegenheid bestond aan alle aanvragen tot plaatsing op de scholen te voldoen.

Op Bonaire werd de landsschool in 1863 bezocht door 52

kinderen, waaronder 40 armen; de R. K. armenschool der zusters van liefdadigheid door 110 kinderen.

De landsschool op Aruba telde 39, de beide scholen der zusters van liefdadigheid aldaar 132 leerlingen.

Op St. Eustatius onderging het onderwijzend personeel en de localiteit eenige uitbreiding; 16 kinderen genoten er gratis onderwijs.

Op St. Martin werd in 1863 in de landsschool aan 24, in de bijzondere school aan 28 leerlingen onderwijs gegeven. In beiden werd geklaagd over ongeregeld schoolbezoek. In verband met de voorschriften der wet tot opheffing der slavernij werden er 3 landsonderwijzers aangesteld voor nieuw opgerigte scholen. Zij werden 1 Jan. 1864 opengesteld en telden zeer spoedig 143 leerlingen.

Al de lands- en armenscholen op de eilanden werden van gouvernementswege van school- en schrijfbehoeften voorzien of de noodige gelden daarvoor verstrekt.

Landbouw, Nijverheid, enz. De gouvernements-cultures op Curaçao, Bonaire en Aruba leverden in 1863 op: 450 pd. cochenille, 4767 pd. aloë, te zamen voor *f* 2574 verkocht, waarvoor de uitgaven bedroegen *f* 5462.

Bonaire leverde op 187,000 pd. rood verwhout, 125,000 pd. watapana peul en 121 vadem brandhout.

St. Eustatius, waar 193 akkers met katoen werden beplant, bragt voort 47,000 pd. suiker, 2300 gall. rum en 6000 pd. katoen.

De gouvernements-veestapel op Bonaire telde 44 paarden, 64 runderen, 169 schapen en in de bosschen 800 ezels, 150 runderen en 1500 geiten.

De particuliere veestapel telde op de eilanden gezamenlijk 718 paarden, 3900 ezels, 149 muilezels, 3400 stuks hoornvee, 36,000 schapen, 38,000 geiten en 1400 varkens.

Op 31 Dec. 1863 waren op Curaçao, Bonaire en Aruba uitgegeven 519 concessiën, metende 988,33,55 bunders.

Zoutpannen. Op Bonaire werden in 1863 ingezameld 61,600 vaten zout.

De werken aan het groote zoutmeer te St. Martin werden in 1863 langzaam voortgezet. De kleine concessien leverden er 63,500 vaten zout op.

Scheepsbouw. Op Curaçao werd een schoener van 35 ton, op Bonaire en Aruba werden vier open booten gebouwd.

Handel en scheepvaart. Van Curaçao kan, als vrijhaven, geen juiste statistiek van den handel worden geleverd.

Het getal ingeklaarde schepen bedroeg in 1863: 1012, metende gezamenlijk 61,000 ton.

Op Bonaire werden ingeklaard 332 vaartuigen metende 11,189 ton.

Op Aruba 292 vaartuigen, metende 4888 ton.

Op St. Eustatius 417 vaartuigen, metende 9021 ton.

Op St. Martin 395 vaartuigen, metende 17,146 ton.

Brievenvervoer. Het totaal verzonden en ontvangen brieven bedroeg in 1863, 25,547, benevens 7050 vellen drukwerk, voor drie vierde per mail.

31 DECEMBER 1866.

MILITAIR BEHEER. — *Landmagt*. De sterkte van het garnizoen:
 Infanterie 9 officieren en 180 onderofficieren en manschappen.
 Artillerie 4 " " 110 " " "
 6 officieren van gezondheid.
 1 officier der genie.
 1 magazijnmeester der artillerie.

te zamen 21 officieren en 290 onderofficieren en manschappen.

De stedelijke schutterij op Curaçao bestond uit:

1 majoor kommandant	317 presente onderoffic. en mans.
16 officieren, waarv. 2 met verlof	244 afwezig " " "
17 officieren	561 onderoffic. en manschappen.

Het betrekkelijk groot aantal afwezigen is daaraan toe te schrijven dat vele visschers of zeelieden, ingezetenen van Curaçao, wel bij de schutterij worden ingeschreven, doch met voorkennis tijdelijk dat eiland verlaten en alsdan als afwezig worden opgegeven.

De landelijke schutterij op Curaçao, bestond uit:

1 majoor kommand.	903 presente onderoffic. en manschappen
12 officieren	41 afwezige " " "
13 officieren	944 onderofficieren en manschappen.

De schutterij op Bonaire bestond uit: 1 kapitein kommand, 1 luitenant, 1 officier van gezondheid en 272 onderofficieren en manschappen, waarvan 45 met verlof afwezig.

Op Aruba was de schutterij sterk: 1 kapitein, 4 officieren en 450 onderofficieren en manschappen.

Op St. Eustatius bestond zij uit: 1 kapitein, 2 officieren en 38 onderofficieren en manschappen. Het corps vrijwilligers te paard was sterk: 1 officier en 16 leden.

De sterkte der schutterij op St. Martin (Nederl. gedeelte) was: 1 kapitein, 4 officieren en 120 onderoffic. en manschappen.

Zeemagt. In 1866 was slechts één oorlogsbodem, Zr. Ms. stoomschip *Prinses Maria*, in de wateren van Curaçao gestationeerd en werd de haven van Curaçao nog door 9 vreemde oorlogschepen bezocht, waarvan 5 Noord-Amerikaansche en 4 Venezuelaansche.

Regtswezen. De bij de regtbank gewezen vonnissen, bedroegen: civiele 5, commerciele 18, strafzaken 22, meest alle kleine diefstallen, feitelijk geweld of vergrijp tegen plaatselijke verordeningen, geen enkelen moord of zwaar misdrijf.

Door commissarissen tot de kleine zaken werden 16 vonnissen gewezen.

Het aantal civile zaken bij de district-commissarissen in 1866 aangebragt, beliep 162, waarvan 151 in het stadsdistrict; meest alle betroffen kleine schuldvorderingen. Het aantal der door die ambtenaren behandelde strafzaken was 30, waarvan 14 in het stadsdistrict; allen betroffen kleine politie-overtredingen.

Op de kleinere eilanden kwamen weinig civile zaken en slechts onbeduidende strafzaken voor; van de politie-overtredingen, die meest allen door de districts-commissarissen werden afgedaan, kwamen er dit jaar en jaarlijks *na* de emancipatie meer voor dan gedurende den slaventijd.

Politie. Er waren op Curaçao en de overige eilanden tot handhaving der orde, 4 wachtmceesters, 12 brigadiers en 98 maréchaussees verdeeld.

Gevangenissen. Op 31 Dec. 1865 bleven op Curaçao in de gevangenis 11 personen.

In 1866 kwamen daarbij:

tot dwangarbeid veroordeeld	2	"
" gevangenzetting "	38	"
te zamen	51	"
er werden ontslagen	39	"
zoodat ult. Dec. 1866 in hechtenis bleven	12	"

Nog werden in 1866 voor korten tijd daarin opgenomen 229 personen.

Het jaarlijksch afnemen van het getal der gevangenen mag grootendeels worden toegeschreven aan de verbetering in de maatschappelijke en zedelijke positie der geëmancipeerden.

De tot dwangarbeid veroordeelden werden gebezigd tot het schoonmaken der straten.

Op St. Martin (Nederl. gedeelte) kwamen 44 personen in hechtenis, die gezamenlijk 1593 dagen straf hebben ondergaan. Op 31 December 1866 bleef nog slechts 1 persoon in de gevangenis.

Eeredienst. — *Hervormden*. Het kapitaal der Protestantsche kerk op Curaçao bedroeg 31 Dec. 1866 f 57,664; het fonds van weduwen en weezen f 7,618; daarvan werd op Curaçao en Aruba f 1808 tot onderstand van de weezen besteed.

Het weezenfonds genoot in 1866 wederom van gouvernementswege een subsidie van f 1500.

Aan de armen dezer gemeente werd f 2,156 uitgedeeld; uit de algemeene armengelden werd daartoe bijgedragen f 368.

In 1866 werden bij deze gemeente op Curaçao gedoopt 41 kinderen, waarvan 24 jongens en 17 meisjes.

Er werden 8 huwelijken kerkelijk ingezegend.

Het aantal catechisanten bedroeg 47.

Roomsch katholieken. Het aantal geestelijken van den 2ⁿ rang bleef 13, waarvan 6 op Curaçao, de overigen op al de eilanden verdeeld; behalve nog 5 onbezoldigde geestelijken en 76 geestelijke zusters van liefdadigheid.

Het kapitaal der Roomsch katholieke gemeente op Curaçao bedroeg op 31 Dec. 1866 f 11,841, dat van de Maatschappij van Weldadigheid dier gemeente f 1,184.

Aan de armen dezer gemeente werd in 1866 uitgedeeld f 1,469, waarvan door het gouvernement uit de algemeene armengelden, f 368 werd bijgedragen.

Ook werd, evenals in vorige jaren, door het gouvernement een som van f 1500 ten behoeve der Roomsch katholieke weezen verstrekt.

Op Bonaire werden bij deze gemeente 152 kinderen gedoopt, en 24 huwelijken ingezegend, voorts genoten 624 kinderen godsdienstig onderwijs en werden 69 personen tot lidmaten aangenomen,

Op St. Martin (Ned. gedeelte) werden 56 kinderen gedoopt, 6 huwelijken ingezegend en was het getal catechisanten 126.

Israëlitische gemeente. Nederlandsche Portugeesch-Israëlitische gemeente. Behalve de in 1866 aan deze gemeente verstrekte $f184$ als aandeel in de algemeene armengelden, werd door het gouvernement verstrekt $f500$ tot onderstand van Israëlitische weezen. Het kapitaal op ult. Dec. 1866 aan deze gemeente toebehoorende, bedroeg $f69,070$.

Nederlandsch Hervormde Israëlitische gemeente. In 1866 werd de eerste tempel dezer gemeente onder dak gebragt om in 1867 tot gebruik gereed te zijn.

Daartoe zal minstens $f65,000$ noodig zijn.

Het zielental dezer gemeente bedroeg in 1866, 206.

Bij deze gemeente bestaan nog geene bedeelde armen.

Overigens waren onder de verschillende gemeenten van de 1395 op Curaçao en onderhoorigheden geborene er 1000 buiten echt, terwijl het totaal der overledene slechts 651 bedroeg.

Instellingen van Liefdadigheid. In het lazarus- en krankzinnigengesticht op Curaçao werden in 1866 verpleegd 8 leprozen en 14 krankzinnigen, te zamen 22. De uitgaven voor het gesticht bedroegen $f4529$. De verpleging en dienst waren toevertrouwd aan 4 geestelijke zusters, een bediende en een pontvoerder.

Het gasthuis of hospitaal voor de armen. Op ult. Dec. 1865 waren in het gesticht 36 personen.

In 1866 daarin opgenomen	115	"
te zamen	151	"

daarvan zijn hersteld	65
---------------------------------	----

overleden	42
	<hr/> 107

Op ult. Dec. 1866 aanwezig	44	"
--------------------------------------	----	---

De ontvangsten in 1866 bedroegen	$f5270$
--	---------

" uitgaven " " " " " " " " " "	$f5533$
--------------------------------	---------

Aan het gesticht werd van gouvernementswege een toelage van $f1000$ verleend.

Voorts verdienen onder de instellingen van Liefdadigheid genoemd te worden de spaarbank en bank van leening, die ook op Bonaire en Aruba hulpkantoren heeft.

De stortingen bedroegen gedurende 1866, $f1158$ en het gezamenlijk bedrag daarvan was $f64574$.

Verder de Protestantsche Maatschappij van Weldadigheid, de Israëlitische Maatschappij van hulpbetoon aan vlijtige armoede en verschillende begrafenis-societeiten op Curaçao, die alle private instellingen zijn, en die veel ter verzachting van de vrij algemeene armoede bijdragen.

Burgerlijke en geneeskundige dienst. De gezondheidstoestand was in 1866 over het algemeen voldoende.

Op St. Eustatius echter kwamen veel kwaadaardige koortsën voor, terwijl zich op St. Martin (Ned. gedeelte) en op Saba enkele gevallen van kinderpokken, van elders aangebragt, vertoonden.

Ten gevolge van het uitbreken der cholera en van het heerschen van geele koorts en kinderpokken op het Deensche eiland St. Thomas werden strenge quarantaine-maatregelen tegen dat eiland verordend.

Op ieder der eilanden is van gouvèrnementswege een geneeskundige gevestigd.

Met de herhaaldelijk, ook in 1866, door de regering naar Curaçao gezonden koepokstof, werd maar ééns goede uitkomst verkregen.

Het aantal apothekers op Curaçao onderging geen verandering.

De geneesmiddelen tot de behandeling van armen en hulpbehoevenden werden van gouvèrnementswege, op aanvraag van de gezaghebbers der betrokken eilanden, verstrekt.

Onderwijs. In 1866 werd op Curaçao een nieuwe school geopend, genaamd het Collegium Neerlandicum. In dit jaar bezochten 1445 kinderen de onderscheidene scholen, als 716 jongens en 729 meisjes, bovendien werd op de bewaarscholen nog onderwijs gegeven aan 145 jongens en 284 meisjes.

Op Bonaire werd aan 55 kinderen, waarvan 40 onvermogenende, op de Lands-school onderwijs gegeven, de scholen der zusters van liefdadigheid werden bezocht door 140 kinderen, allen van de onvermogenende klassen.

Op Aruba waren op de landsschool 61 kinderen, waarvan 50 tot de onvermogenende klassen; op de scholen der zusters van liefdadigheid werd aan 144 kinderen onderwijs gegeven.

De landsscholen op St. Eustatius werden door 25 kinderen bezocht, allen uit de onvermogenende klassen. Deze aanmerkelijke

achteruitgang van het getal leerlingen in vergelijking met het vorige jaar, wordt toegeschreven aan de aldaar heerschende armoede en gebrek; de meeste ouders over de nalatigheid hunner kinderen aangesproken zijnde, verklaarden in de volstreckte onmogelijkheid te zijn hunne kinderen van een schoolpakje te voorzien.

Op Saba is thans ook, zooveel doenlijk in de behoefte aan onderwijs van de onvermogende kinderen voorzien.

Op St. Martin (Nederl. gedeelte) bedroeg het aantal kinderen op de landsscholen 112, waarvan negen tiende aan de onvermogende klassen behooren. Bovendien werd de Zondagsschool van de Methodisten, door 235 en die van de Roomsche-Katholieken door 174 kinderen bezocht.

Landbouw. Het regensaisoen van 1865—66 was op Curaçao zeer ongunstig, ten gevolge waarvan geen oogst van veldvruchten verkregen werd.

Op Bonaire werd echter een vrij goede oogst maïs gemaakt.

Op Aruba was de maïsogst voldoende voor de behoefte; pindas en boonen werden in groote hoeveelheid ingezameld.

De uitkomsten der gouvernementsskultuur op de eilanden Bonaire en Aruba in 1866 met cochenille, aloë en maïs verkregen, gaven een verlies van f 3,289. Sedert zijn al de kultuur-etablissemten verkocht die na de emancipatie bij toenemende uitgaven, steeds minder producten leverden, zoodat in 1866 slechts 224 pd. cochenille en 7160 pd. aloë verkregen werd.

Het eiland Bonaire leverde in 1866 nog op:

427,000 pd. rood verwhout

67,400 " wata pana peul

en 68 vadem brandhout.

terwijl nog van Aruba werd uitgevoerd:

49 ton wata pana (dividivi)

200 schepels maïs

961 " boonen

4,071 vaten pindas.

Op St. Eustatius is door de droogte in 1866 de oogst mislukt, zoodat al de dagelijksche behoeften van omliggende eilanden moesten worden aangevoerd.

Het jaar 1866 was door de droogte ook op St. Martin (Nederl. gedeelte) voor den landbouw zeer ongunstig; het aantal nog bewoonde plantages is er 19, dat der kleinere landhoeven 57.

Volgens opgave der ingezetenen waren in bewerking:

36 akkers suikerriet
 373 " katoen en
 157 " met veldvruchten,

terwijl ongeveer 3500 akkers braak liggen, of voor weilanden gebruikt worden.

De verkregen producten waren:

6000 ponden suiker
 300 gallons rum
 38,332 ponden katoen.

VEESTAPEL OP 31 DECEMBER 1866

	Paarden.	Ezels,	Muilezels.	Runderen	Schapen.	Geiten.	Varkens
Curaçao.	516	2662	122	2914	31,079	22,603	1142
Bonaire } v. particulier	34	738	2	15	300	12,327	557
Bonaire } v. h. gouv't.	31	"	"	51	141	"	"
Aruba	83	840	9	126	5,916	14,524	587
St. Eustatius . . .	70	86	6	160	510	110	140
St. Martin (N. G.) .	260	15	10	554	752	619	325
	994	4341	149	3820	38,698	50,183	2751

Bovendien schat men het zich in de bosschen op Bonaire nog bevindende vee, op 100 runderen, 700 ezels en 1500 kabbrieten, welke in het wild loopen en aan het gouvernement toebehooren.

In 1866 werden op Bonaire verkocht 50 ezels, 41 runderen, 8 paarden, 193 geiten en 50 schapen.

Op Aruba bestond de uitvoer van vee in dat jaar uit 16 runderen, 250 geiten en 57 varkens.

Uitgifte van gronden. Op ult. Dec. 1866 waren uitgegeven:

Op Curaçao 22 concessiën, metende . .	53,97,50 bunders.
Op Aruba 667 " "	1509 "
te zamen . 689 " "	1562,97,50 "

Zoutpannen. De zoutoogst bedroeg op Bonaire in 1864 41,233 vaten, in 1865 50,296 vaten en in 1866 43,920 vaten, waarvan 41,694 verkocht werden; gebrek aan werkbare handen was oorzaak dat de oogst niet grooter is geweest.

De toestand der pannen was in 1866 nog gunstig te noemen wanneer men de beschikbare middelen in aanmerking neemt,

de bakken zijn echter vuil, waardoor de kwaliteit van het zout achteruit gaat; aan een aankondiging tot verkoop dier zoutpannen door het gouvernement is sedert zooveel mogelijk openbaarheid gegeven.¹

Op St. Martin (Nederl. gedeelte) werd in 1866 aan de werken van het groote zoutmeer (concessie Perrinon), niets verrigt.

Uit een kleine ingedamde tafel werd door de maatschappij van zoutwinning 9440 vaten zout verkregen.

De in 1852—53 aangelegde uitwateringskanalen bevinden zich in hoogst verwaarloosden toestand; door de Maatschappij is tot onderhoud daarvan niets gedaan, waardoor niet alleen het groote zoutmeer, maar ook de kleine particuliere concessiën, bij hevige stortregens aan doorbraak en overstroming bloot staan.

Met inbegrip van de bovengemelde 9440 vaten, werd in het geheel op St. Martin (Ned. gedeelte) in 1866 58034 vaten zout ingezameld; in 1864 werden 220,550 vaten zout ingezameld ten gevolge van een natuurlijke zoutzetting in het groote zoutmeer.

Scheepsbouw. In 1866 werden op Curaçao geene vaartuigen gebouwd, in 1865 drie vaartuigen, metende 25 ton, in 1864 vier vaartuigen, metende 113 ton.

Op Bonaire werden, behalve twee open booten, een schoener en vier barken gebouwd, gezamenlijk metende 41 ton, in 1865 twee vaartuigen, metende 33 ton, in 1864 twee, metende 31 ton.

Handel en scheepvaart. Op Curaçao zijn in 1866 binnengekomen: 961 vaartuigen, metende 65,599 ton. In 1865, 1006 vaartuigen, metende 73,399 ton, in 1864 1025 vaartuigen, metende 70,827 ton.

Onder de in 1866 van Europeesche havens aangekomen schepen, waren er 12 van Amsterdam, metende 1808 ton en 1 van Rotterdam, metende 150 ton.

De handel van Noord-Amerika en Venezuela onderging gedurende de laatste jaren weinig verandering. Over het algemeen echter was scheepsbouw, handel en scheepvaart afnemend.

Op Bonaire zijn binnengekomen:

in 1866	424	vaartuigen,	metende	9,386	ton.
„ 1865	393	„	„	9,268	„
„ 1864	431	„	„	12,171	„

¹ Den 20 Sept. 1868 op Curaçao publiek geveild, doch niet verkocht.

Op Aruba, zijn binnengekomen :

in 1866	290	vaartuigen, metende	5,534 ton.
„ 1865	332	„ „	4,659 „
„ 1864	338	„ „	5,521 „

De uitvoer van Aruba bestond hoofdzakelijk uit vee en veldvoortbrengselen, gezouten visch, salem, huiden, wol, stroohoeden, geelhout, hooi, aloë, pluimgedierte, touwwerk, enz.

Op St. Eustatius was de handel ook in 1866 van zeer geringe beteekenis. Slechts 310 vaartuigen, metende gezamenlijk 8068 ton, ankerde gedurende dat jaar ter reede van het eiland.

De uitvoer van St. Eustatius bestond gedurende de laatste jaren voornamelijk uit yams, zoete aardappelen, een weinig katoen, eenige runderen, schapen en geiten en pluimvee voor de schepen.

St. Martin (Nederl. gedeelte). De haven van St. Martin werd in 1866 door 326 vaartuigen bezocht, metende 12,313 ton waarvan 89 Nederlandsche metende 2,072 „

„ 122 Engelsche „ 4,670 „

„ 15 Amerikaansche „ 1,841 „

„ 84 Zweedsche „ 3,090 „

in 1865 werd die haven bezocht door 348 vaartuigen metende 17502 ton, in 1864 door 413 vaartuigen metende 22,343 ton.

Handel, nijverheid en scheepvaart zijn blijkens de voorafgaande cijfers gedurende de laatste jaren afgenomen.

Postwezen. Het brievenvervoer was toenemend: in 1866 werden op Curaçao en onderhoorigheden

ontvangen	18921	brieven en	4997	couranten,
verzonden	8701	„ „	351	„

Geldelijk beheer. De werkelijke ontvangsten en uitgaven van Curaçao en onderhoorigheden bedroegen :

	Ontvangsten.	Uitgaven.	Te kort.
1863	f 306,546	f 758,101	f 452,555
1864	- 317,165	- 737,835	- 420,670
1865	- 275,403	- 751,166	- 475,763

1866. In Janij. 1869 nog niet bekend, daar het Verslag over 1867 nog niet was verschenen; de raming echter was :

Ontv. f 292,944. Uitg. f 842,944. Te kort f 550,000.

De hier gegeven korte beschrijving en statistiek der Nederlandsche Antilles vóór en na de emancipatie zijn voor het grootste gedeelte bijeen gebracht uit de officieele verslagen en kunnen tot bevestiging en toelichting dienen van hetgeen door den heer van Dissel omtrent den maatschappelijken toestand van Curaçao en Bonaire is gezegd. Daaruit blijkt dat indien de nijverheid en stoffelijke welvaart dier koloniën ook na de emancipatie niet vooruit gegaan zijn, de bevolking er steeds op natuurlijke wijze is blijven toenemen, in spijt van felle droogte, misgewassen, armoede en epidemiën, zoodat het er dank de plaatselijke gesteldheid en de droogte en zuiverheid van de lucht, over het algemeen gezond blijkt te zijn en althans uit dat oogpunt beschouwd, de toekomst er gunstiger is dan die van Suriname en andere langs de noordelijke kust van Zuid-Amerika gelegene, zeer vruchtbare maar ook zeer vochtige en daardoor meestal zeer ongezonde gewesten. Mogt dus Nederland behoefte aan een niet te ver afgelegen strafkolonie krijgen, dan zou de proef daarvan op een der kleinere eilanden genomen kunnen worden, zonder buitengewoon verlies van menschenlevens.

De tot kennis van land en volk zoo hoogst belangrijke bijzonderheden omtrent de opheffing der slavernij en van de gevolgen daarvan op den arbeid en algemeene welvaart, zijn uit het verslag van den gouverneur van Curaçao overgenomen en werden reeds in 1866 door den heer C. A. van Sypesteyn in het Bijblad van de Economist bekend gemaakt. Daaruit blijkt, geheel overeenstemmend met het door den heer van Dissel aangevoerde, dat hoezeer de lust zoowel als de gelegenheid, tot geregelden en aanhoudenden arbeid bij de zwarte en gekleurde bevolking der Nederl. West-Indische eilanden ontbreekt, hun aard rustig en ondergeschikt en niet bepaald lui is, daar zij zich soms met veel vlijt door ligten arbeid en kleine bedrijven naar eigen keuze of voorkomende gelegenheden, op allerlei wijze het levensonderhoud weten te verschaffen.

Door den zwaarderen en meer aanhoudenden arbeid, die vroeger door de slaven aan de zoutwerken, bij het branden van kalk, het bakken van pannen en steenen, het kappen van hout enz. verrigt werd, voor een gedeelte aan de voor meer dan zes jaren veroordeelden uit Nederland getransporteerde gevangenen op te

leggen, zou den geëmancipeerden dan ook volstrekt geen nadeel gedaan worden, terwijl het zou helpen aanvullen, wat ter ontwikkeling van nijverheid en welvaart, vooral sedert de emancipatie ook hier ontbreekt, namelijk het voorbeeld en de hulp van Europesche kennis, wilskracht en vlijt, zoodat het daaraan van staatwege ten koste gelegde althans één dier stille en afgezonderde eilanden tot nut en ontwikkeling zou kunnen strekken, terwijl dusdoende veel kwaad voor goed uit het vaderland verwijderd en op doelmatige wijze gestraft zou worden. Waarschijnlijk zou daartoe Bonaire of Aruba in aanmerking komen. Echter zou een naauwkeurig onderzoek en beredeneerd verslag van deskundigen hieromtrent tot een ander besluit kunnen leiden. Wat daar ook van zijn moge, zeker is het, dat dit in vele opzigten nuttige gevolgen zou kunnen hebben, ook bij het niet tot stand komen eener straffkolonie.

's Hage, Dec. 1868.

A. D. VAN DER GON NETSCHER.

's Hage, Wed. E. Spanier & Zⁿ Lith. v. Z. M.